MASTER
NEGATIVE
NO. 93-81414-19

AUTHOR:

SEIDEL, JOSEPH

TITLE:

VESTIGIA DIATRIBAE QUALIA REPERIUNTUR...

PLACE:

VRATISLAVIAE

DATE:

1906

Master Negative #

93-81414-19

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

Seidel, Joseph, 1878-
Vestigia diatribae qualia reperiuntur in aliquot Plutarchi scriptis moralibus. Dissertatio inauguralis.quam...publice defendet Joseph Seidel... Vratislaviae, H. Fleischmann, 1906.
65 p. 22 cm.

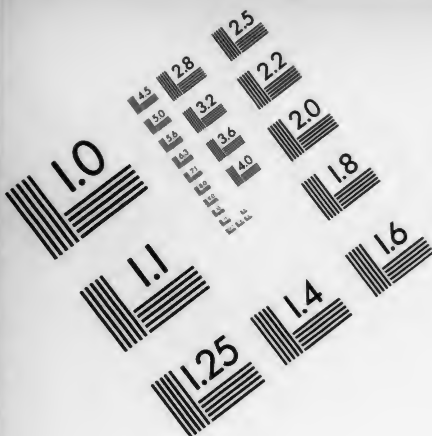
Thesis, Breslau, 1906.

Volume of pamphlets

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35mm REDUCTION RATIO: 11x
IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB
DATE FILMED: 5/17/93 INITIALS BAP
FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

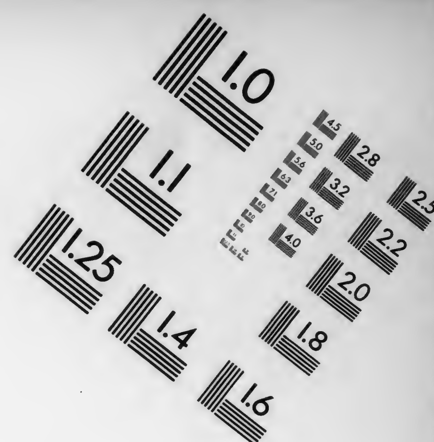

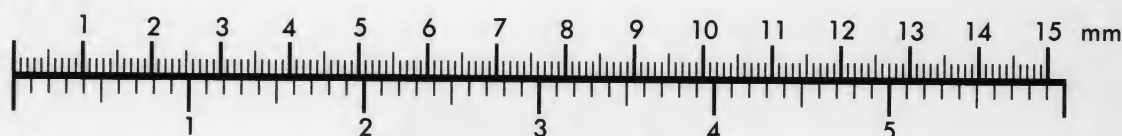

AIIM

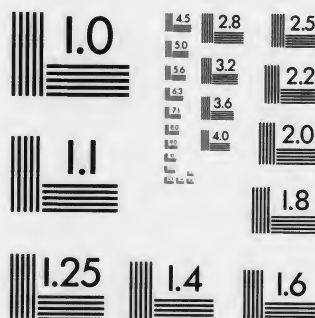
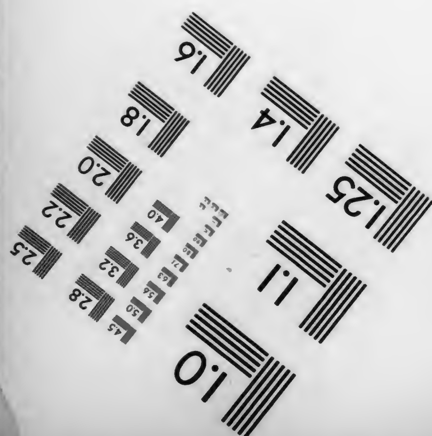
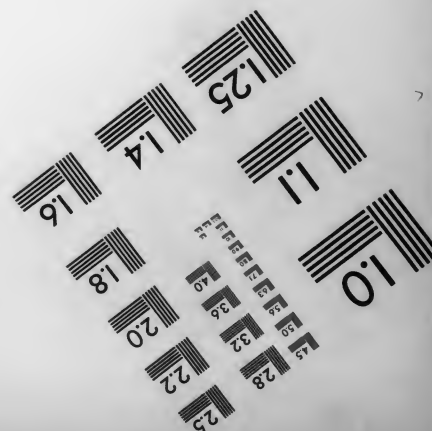
Association for Information and Image Management

1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910

301/587-8202

MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

VESTIGIA DIATRIBAE, QUALIA REPERIUNTUR IN ALIQUOT PLUTARCHI SCRIPTIS MORALIBUS

Dissertatio inauguralis,

quam amplissimi

philosophorum Vratislaviensium ordinis consensu et auctoritate

ad summos in philosophia honores

rite capessendos

una cum thesibus

die XIV mensis Julii anni MCMVI hora 11¼

publice defendet

Joseph Seidel

Silesius

Adversarii erunt:

R. Gottwald, Drd. phil.
F. Stephan, cand. phil.

Vratislaviae

H. Fleischmann

MCMVI

De dissertatione probanda ad ordinem rettulit

Eduardus Norden

Amicis optimis

sacrum.

Procemium.

Novissimis temporibus multi viri docti operam dederunt illi litterarum generi cognoscendo, quod diatriba nominatur atque ad Bionem, philosophum illum Cynicum saeculi tertii a. Chr. n. refertur. Ab huius philosophi temporibus Cynici aliquamdiu diatribam coluerunt et ne postea quidem, cum Cynicae sectae auctoritas paulatim minueretur, illud genus dicendi plane interisse videtur[1]). Nam Stoicos, ut omnino Cynicis heredes fuerunt sic etiam diatribis usos esse, cum ad populum dicerent, verisimile est. Ciceronis[2]) enim hac de re verba haec leguntur: *sunt enim, inquit, certa quae de paupertate, certa quae de vita inhonorata et ingloria dici soleant; separatim certae scholae sunt de exilio, de interitu patriae, de servitute, de debilitate, de caecitate, de omni casu, in quo nomen poni solet calamitatis.* sq.

Denuo diatriba florere coepit cum primo p. Chr. n. saeculo secta illa Cynica vel ex Cynicis Stoicisque mixta revivisceret[3]). Sed cum omnes illi diatribarum auctores plerumque nihil chartis mandarent, merae diatribae Teletis Epictetique disputationibus exceptis nullae nobis servatae sunt. Itaque ad genus illud dicendi melius cognoscendum scripta

---

[1]) H. Weber, De Senceae dicendi genere Bioneo. Marburg 1895. p. 54 sq.

[2]) Tusc. III, 81.

[3]) Heinze, Ariston von Chios bei Plutarch u. Horaz. Rhein. Mus. vol. 45 p. 508.

illius aetatis moralia nobis perscrutanda sunt. Atque iam demonstratum est Teletem[1]), Varronem[2]), Philonem[3]), Musonium[4]), Senecam[5]), Galenum[6]), Horatium[7]), Persium[8]), Juvenalem[9]) maxime ex diatriba hausisse. Sed haec non sufficiunt. Perspicienda sunt scripta, in quibus de populari philosophia agitur, omnia moralia et priorum temporum et posterioris aetatis. Quin etiam apud Christianos multum diatribam valuisse pro certo habebit, qui Clementis Alexandrini[10]) Paedagogum vel carmina quaedam Gregorii Nazianzeni[11]) inspexerit.

De vulgari quadam, ut supra dixi, philosophia agitur. Philosophi enim illi Cynici vel Stoici, physica logicaque parte philosophiae neglecta, id unum studebant, ut hominum mores meliores redderent. Itaque de omnibus vitae humanae condicionibus praecepta[12]) componebant atque praecipue in vitia hominum graviter invehi solebant. Cum autem eadem argumenta a philosophis iterum atque iterum tractarentur, fieri non poterat, quin paulatim certae sententiae eodem saepe verborum habitu vestitae divolgarentur. Qua de re optime Wendland[1]) iudicasse mihi videtur: „Ein Abhängigkeitsverhältnis ist ausgeschlossen. Die Übereinstimmung erklärt sich genügend aus der Tatsache, dass in der Entwickelung der Diatribe eine Fülle von Gemeinplätzen oft in bestimmten sprachlichen Formen als fester Bestandteil überliefert wurde“.

Idem vir doctissimus de diatriba in universum optime iudicavit[2]): „Ein äusserst lebendiger, oft durch Anrede der Hörer oder durch Einführung fingierter Gegner oder Personifikationen dialogisch gestalteter Vortrag, eine vorwiegend polemische Tendenz, ein überreicher Schmuck von Versen der Lieblingsdichter, ein ebenso reichlicher Gebrauch von Apophthegmen und Anekdoten, eine Vorliebe für witzige Pointen und Antithesen, für stets treffende, nicht immer gewählte Vergleiche . . . . . .“

Cum eiusmodi indole compluria[3]) Plutarchi scripta moralia sint atque hic scriptor non solum de iisdem saepe rebus atque illi quos supra attuli viri verba fecerit, sed etiam iisdem fere temporibus fuerit, iure suspicari possumus eum quoque ex diatriba hausisse. Accedit quod Plutarchus quamquam multa adversus Stoicos in aliis scriptis magis ad doctrinam respicientibus disseruit, tamen non raro eorum

---

1) Hense, Prolegomena ad Teletis reliquias. Freiburg 1889.

2) Norden, In Varronis saturas Menippeas observationes selectae. Jhrb. f. klass. Philol. 1892.

3) Wendland-Kern, Beitr. z. Gesch. d. gr. Philos. u. Rel. Berlin 1895.

4) Wendland, Quaestiones Musonianae. Berlin 1886.

5) H. Weber, De Senecae dicendi genere Bioneo. Cassel 1895.

6) Rainfort, Zur Quellenkritik von Galens Protrepticos. Freiburg 1905.

7) Heinze, De Horatio Bionis imitatore. Bonn 1889.

8) Eichenberg, De Persii satirarum natura atque indole. Breslau 1905.

9) Schütze, Juvenalis ethicus. Greifswald 1905.

10) Wendland, Beiträge z. Gesch. u. s. w. p. 68.

11) Adversus opum amantes p. 856 vol. 37. (Migne). Adversus iram p. 813 vol. 37, atque alia. Sed non carmina modo, sed etiam multae orationes ex diatriba hauserunt: de hac re cf. Asmus, Gregor v. Nazianz u. sein Verhältnis zum Kynismus. Theolog. Stud. u. Kritik. 1897.

12) Seneca ep. 94, 1. *Eam partem philosophiae, quae dat propria cuique personae praecepta nec in universum componit hominem, sed marito suadet, quomodo se gerat adversus uxorem, patri quomodo educet liberos, domino quomodo servos regat* etc. cf. etiam ep. 108. [Plut.] de lib. educ. I 16, 10. διὰ γὰρ ταύτην (sc. φιλοσοφίαν) ἔστι καὶ μετὰ ταύτης γνῶναι, τί τὸ καλόν, τί τὸ αἰσχρόν, ... πῶς θεοῖς, πῶς γονεῦσι, πῶς πρεσβυτέροις, πῶς νόμοις, πῶς ἀλλοτρίοις, πῶς ἄρχουσι, πῶς φίλοις, πῶς γυναιξί, πῶς τέκνοις, πῶς οἰκέταις χρηστέον ἐστί κτλ. cf. etiam Wendland, quaest. Muson. p. 13. Schütze l. c. p. 7.

1) Beitr. z. Gesch. u. s. w. p. 62.

2) Beitr. z Gesch. u. s. w. p. 3.

3) Haec potissimum intellego scripta: Πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου. Περὶ πολυφιλίας. Περὶ τύχης (cf. Dümmler, Academica p. 211ff.) Περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας (cf. Heinze, Rhein.Mus. vol. 45 p. 497.) Περὶ δεισιδαιμονίας. Εἰ διδακτὸν ἡ ἀρετή. Π. ἀοργησίας. Π. εὐθυμίας, Εἰ αὐτάρκης ἡ κακία πρὸς κακοδαιμονίαν. Π. ἀδολεσχίας. Π. πολυπραγμοσύνης. Π. φιλοπλουτίας. Π. φυγῆς.

sententias atque apopthegmata in his quos attuli disputationibus adhibet atque Diogenis, Cratetis, Bionis, Zenonis, Aristonis[1]) exempla imitanda profert eadem ratione, quam quidem ex aliis diatribus novimus.

Similia de his Plutarchi scriptis iam alii attulerunt, sed singula tantum atque dispersim argumentis non satis firmis usi. Quamquam enim Heinze[2]) dicit: „Die Gattung, der die betreffende Quellenschrift (περὶ εὐθυμίας) der Form nach angehört, ist jedem ohne weiteres klar; es ist die bionische Diatribe, die uns so deutlich wie bei Plutarch nur noch bei Teles, vielleicht noch bei Horaz entgegentritt“, tamen nusquam accuratius de hac ipsa forma moralium scriptorum dicit. Idem valet de H. Weberi commentatione, qui Senecam in dicendo Bionis esse sectatorem demonstrans ex Plutarcho quoque singula exempla affert, sed rem modo attigit.

Qua de causa mihi proposui in prima operis parte Plutarchi scripta: περὶ φυγῆς[3]), περὶ εὐθυμίας, περὶ φιλοπλουτίας, περὶ δεισιδαιμονίας, περὶ ἀοργησίας[4]), περὶ πολυπραγμοσύνης cum Teletis, Horatii, Senecae, Epicteti tractatibus comparare atque demonstrare, quantopere sermo Bioneus, quem illi praebent, apud Plutarchum exstet, regulas hac in re secutus, quas H. Weber proposuit.

In secunda dissertationis parte docebo, quotiens sententiae in diatribis saepissime repetitae apud Plutarchum quoque nobis occurrant. Atque cum longum sit de omnibus quae attuli Plutarchi scriptis hoc modo disserere, commentationes περὶ εὐθυμίας et περὶ φιλοπλουτίας praeter cetera tractabo,

---

1) Heinze, Ariston von Chios bei Plutarch u. Horaz. Rhein. Mus. vol. 45. p. 497 ff. Hense, Ariston bei Plutarch. Rhein. Mus. vol. 45. p. 541 ff.

2) l. c. S. 507.

3) cf. Giesecke, De philosophorum veterum, quae ad exilium spectant sententiis. Lp. 1891. Duemmler, Academica p. 87 de hoc scripto dicit: „Auf beste kynische Quellen geht Plutarchs Schrift περὶ φυγῆς zurück.“

4) Schlemm, Über die Quellen der plutarchischen Schrift περὶ ἀοργησίας. Hermes XXXVIII (1903) p. 587.

sperans haec duo scripta suffectura esse, quibus multa Plutarchum ex diatribarum thesauro hausisse demonstrem.

A. De Plutarchi genere dicendi.

§ 1. De lingua vulgari.

Teletis vel Epicteti vel aliorum diatribas legentes miramur singularem mixturam sermonis vulgaris et dictionis rhetoricae et poëticae, de qua Wendland[1]) rectissime iudicat: „Ein Stil, der im Gebrauch vulgärer Ausdrücke unter scheinbarer Kunstlosigkeit das höchste Raffinement und rhetorische Berechnung birgt.“

1) Ad sermonem vulgarem non ea solum pertinent vocabula, quae forma, sed etiam quae significatione vulgaria sunt. Ex vocabulis forma vulgaribus Plutarchus quoque praecipue deminutiva[2]) adhibet atque in universum Epicteti[3]) ratione usus res, quas nihili aestimat, deminutivis significat.

III 212,19[4]) (de tranqu.) κλινίδιον. 216,4 γύναιον. 220,2 χωρίδιον. 358,4 (de cup. div.) κλινίδιον. 561,16 (de exil.) χωρίδιον, οἰκητήριον. 565,7 ἀγκύριον. I 406,26 (de superst.) κλινίδιον. 413,1 σακκίον. III 185,23 (de coh. ira) θυγάτριον. 186,4 συρίγγιον. 189,1 παιδάριον. 191,22 παιδάριον. 194,8 παιδίον. 194,13 σιδήριον. 201,8 κανθάριον. 346,3 (de curios.) ἐπιστόλιον. 349,10 σκευάριον, θεραπαινίδιον. I 145,4 (quomodo adulator ab amico internoscatur) χάρτιον. 6 στιχίδιον. 11 σμιλιον. 148,14 δωμάτιον. 153,22 κερμάτιον. 169,6 ξιφίδιον.

2) Vocabula significatione vulgaria ea sunt, quibus res ad cotidianum usum pertinentes significantur, quales sunt[5]) vestimenta, cibi, opifices, homines artem aliquam exercentes, loca, res usitatae.

---

1) Beitr. z. Gesch. u. s. w. p. 3.

2) Weber, l c. p. 9.

3) Wendland, quaest. Muson. p.10 adn. 4.

4) In afferendis exemplis textum secutus sum, quem edidit Bernadakis.

5) Weber, l. c. p. 9 sq.

III 208,21 (de tranqu.) πατρίκιος. 209,1 δακτύλιος, διάδημα. 213,7 πήρα. 8 τρίβων. 213,19 ὑπόδημα. 222,11 πατρίκιος. 223,15. 19. 359,1. 366,3. 10 (de cup. div.) ἱμάτιον. 366,4 προσωπεῖον. 366,21 ἡ πορφύρα. 367,8 τὰ φάλαρα. 9 τὰ περιδέραια.

212,23 (tranqu.) ᾠὰ, ἀμύλια, σητάνειος ἄρτος, ἐλαία. 212,24 αὐτόπυρος, καρδαμίς. 214,22 μέλι. 218,21 σιτίον. 228,20 σῦκα. 21 βότρυς. III 356,6 (cup. div.) 358,24 ὄψον. 356,12 ἄλφιτα, τυρός, ἄρτος. (cf. 359,2) ἐλαία. 366,1 ἰσχάς. I 418,8 (de superst.) μαινίς, ἀφύη. III 200,14 (coh. ira.) ἅλς. 15 ἄρτος. I 124,13 (quom. adul. etc.) χυμός, ἥδυσμα.

III 228,5 (tranqu.) δρομεὺς, παλαιστὴς. 229,15 κωμῳδός, ὀρχηστής. 231,16 μουσικός, γραμματικός. 240,21 μῖμος, ὀρχηστής. 355,1 (cup. div.) ἀλείπτης. 3 πυκτικός. 359,9 τοκιστής, πραγματευτής. 361,5 βαλανεύς. 365,13 χρυσοχόος, τορευτής, μυρεψός, μάγειρος. I 406,7 (superst.) ἀγύρτης. 17 κιθαρῳδὸς. 410,18 χαλκότυπος, λιθοξόος, κηροπλάστης. III 199,2 (coh. ira.) πανδοκεύς, ναύτης, ὀρεωκόμος. 199,6 ὀνηλάτης. 344,12 (curios.) μάγειρος. 13 ἁλιεύς. 351,5 ὀρχηστής, κωμῳδός. I 122,21 (quom. adul. etc.) τραγικός, σατυρικός, ὑποκριτής, κωμικός. 124,13 ὀψοποιός. 129,17 ζωγράφος. 142,6 ῥήτωρ, ποιητής, ζωγράφος, αὐλητής. 144,23. 152,27.

III 210,14 (tranqu.) γυναικωνῖτις. 364,2 (cup. div.) βαλανεῖον. 366,23 θέατρον. (cf. III 229,15. 351,3.) 553,5 βαλανεῖον. 554,11 χαλκεῖον, ἰατρεῖον. 563,14 πανδοκεῖον, πορθμεῖον. 351,6 (curios) στάδιον, ἱπποδρόμος. 190,8 (coh. ira.) γυναικωνῖτις, ἀνδρωνῖτις.

356,7 (cup. div.) ἐλέφας, σμάραγδος. 358,21 κέντρον, διάστημα. 363,6 βαλλάντιον. 365,8 στρωμνή. 25 ἀμφορεύς. 366,1 ἄρριχος. 366,3 χρύσωμα. 9 κλίνη. 10 στρῶμα. 12 ἐλέφας, ἤλεκτρον. 367,14 ἔκπωμα. 19 λύχνος. 20 κύλιξ. 182,22 (coh. ira) θρυαλλίς, συρφετόν. 186,16 ἔσοπτρον. 201,8 κανθάριον. 9 ῥυτόν. 14 ἔκπωμα, σφραγίς. I 126,26 (quom adul. etc.) ψυκτήρ, φιάλη. 144,24 λήκυθος, στλεγγίς. (cf. III 201,10.) 144,25 δέλτος, γραφεῖον.

3) Neque minus vulgarem sermonis colorem efficiunt vocabula illa ex medicina prompta[1]) frequentissimeque usurpata, quippe quae res fastidium excitantes significent.

III 208,21 (tranqu.) ποδάγρα, παρωνυχία, κεφαλαλγία. 209,25 ἄρρωστος. 212,21 νόσος, κρᾶσις. 217,8 πάθος, νόσημα. 14 ὀδοντάγρα, ἀγκτήρ. 218,18 πυρέττειν. 357,16 (cup. div.) δριμότης, θερμότης. 22 τὸ θεραπεῦον. 23 ἐκβολή, κάθαρσις. I 403,12 (de superst.) ἕλκος, σφυγμός. 404,5 νοσήματα, πάθη. 405,16 φλεγμοναί, τραύματα, νομαὶ σαρκός. III 180,6 (coh. ira) ἐλλέβορος. 7 τὸ νόσημα. 8 φάρμακον. 14 ἐπιληπτικός. 185,14 ἰατρεία. 187,24 πυρετός. 189,8 φλεγμονή. 9 οἴδημα. 197,25 σπληνὸς οἴδημα, σύμπτομα . . . πυρετοῦ. I 129,19 (quom. adul. etc.) ῥυτίς, φακός, οὐλή. 133,8 κρόκος, νάρδος. 10 καστόριον. 12 ἐλλέβορος. 145,10 φῦμα, σύριγξ. 11 σμίλιον. 158,6 οὐλή. 7 γάγγραινα, καρκίνωμα. 167,6 καστόριον, σκαμώνιον.

4) Sed quae adhuc protuli sermonis vulgaris exempla leviora sunt, gravius est quod ut Bion[2]) Plutarchus quoque nativum sermonis vulgaris colorem adeo non respuit, ut ad infimas ac squalidas dictiones nonunquam demittatur[3]).

III 356,19 (cup. div.) ὥσπερ οἱ πίνοντες μετὰ τὸ μὴ διψῆν ἢ ἐσθίοντες μετὰ τὸ μὴ πεινῆν, καὶ ὅσα διψῶντες ἢ πεινῶντες ἔλαβον, προσεξεμοῦσιν, . . . 361,5 ὥσπερ ὄνος βαλανέως ξύλα καὶ φρύγανα κατακομίζων, ἀεὶ καπνοῦ τε καὶ τέφρας ἀναπιμπλάμενος. 556,25 . . . (exil.) ἐπιδεικνύντες τᾶ αἰδοῖα κυνικώτερον οὔτε γάμων ἔφασαν οὔτε παίδων ἀπορήσειν. 342,24 (curios.) ἀνακρίνειν, μή τις ἔχει σύριγγα περὶ δακτύλιον ἢ γυνὴ καρκίνον ἐν ὑστέρᾳ. I 119,24 (quom. adul. etc.) οἱ μὲν γὰρ φθεῖρες ἀπίασιν ἀπὸ τῶν τελευτώντων . . . 147,27 ἔοικε γὰρ ἡ τοιαύτη παρρησία τοῖς τῶν ἀκολάστων δήγμασιν γυναικῶν. 149,2 ἀλλ' αἰδοῖα παρακινεῖ καὶ κοιλίαν ἐγείρει καὶ σάρκα ποιεῖ σαθρὰν καὶ ὕπουλον . . .

---

1) Weber, l. c. p. 10 sq.
2) Hense, Teletis reliquiae. Freiburg 1889. p. LXXXI.
3) Weber, l. c. p. 13 sq.

§ 2.

Lingua vulgari tractata iam ut transeam ad secundum, quod mihi proposui, dicam de auctoritatibus, quales sunt: proverbia, sententiae, versus poetarum, dicta factaque virorum clarorum, quae partim familiarem reddunt sermonem partim maximam fidem dant verbis atque pondus[1]).

1. Proverbia[2]) haec inveni:

123,22 καθ' ὃ δὴ καὶ λέγεται ‚πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος ἀναγκαιότερος εἶναι'. 134,25 τοῖς μὲν ταύροις τὸν οἶστρον ἐνδύεσθαι παρὰ τὸ οὖς λέγουσιν, καὶ τοῖς κυσὶ τὸν κρότωνα.

2. Proverbiis multo saepius sententiose dicta nobis in diatribis occurunt. De his Seneca[3]) dicit: *quis autem negabit feriri quibusdam praeceptis efficaciter etiam imperitissimos? velut his brevibus vocibus, sed multum habentibus ponderis: ‚nil nimis' ‚avarus animus nullo satiatur lucro' . . . haec cum ictu quodam audimus, nec ulli licet dubitare aut interrogare ‚quare?'*, . . .

Pauca exempla afferam:

III 211,10 (tranqu.) δεῖ δὲ μὴ πλήθει μηδ'ὀλιγότητι πραγμάτων, ἀλλὰ τῷ καλῷ καὶ τῷ αἰσχρῷ τὸ εὔθυμον ὁρίζειν καὶ τὸ δύσθυμον. 213,22 τὸ φρονεῖν ἅμα τὸν αὐτὸν βίον ποιεῖ καί ἄριστον καὶ ἥδιστον. 227,8 χρημάτων ἐπιμέλεια μὲν συνεχὴς καὶ τήρησις αὔξει πλοῦτον, ὑπεροψία δὲ καὶ περιφρόνησις μέγα πρὸς φιλοσοφίαν ἐφόδιον. 229,8 δεῖ δὲ τὸ πρόσφορον ἑαυτοῖς ἑλομένους καὶ διαπονοῦντας ἐᾶν τὰ τῶν ἄλλων . . . 23. 232,13 εὔχεται μὲν ὁ νοῦν ἔχων τὰ βελτίονα, προσδοκᾷ δὲ καὶ θάτερα, χρῆται δ' ἀμφοτέροις τὸ ἄγαν ἀφαιρῶν. 215,2. 219,21. 220,4. 221,4. 231,8. 13. 22. 232,17. 19. 236,3. 356,10. 359,25. I 411,4. 415,12. Haec exempla sufficiant.

---

[1]) Quint. V, 11, 37.

[2]) Weber, l. c. p. 12, ubi plura exempla allata sunt.

[3]) ep. 94, 43

3) Notum est Cynicos studiosissime Homeri, tragicorum, comicorum, aliorum versus poetarum usurpasse[1]). Talibus versibus Plutarchus quoque in moralibus scriptis perlibenter utitur. Sed cum Teles atque Epictetus versus rarius atque cum ratione adhibeant, Plutarchus saepissime modum transit atque id unum spectare videtur, ut suam poetarum scientiam demonstret. Quae res, quamquam floridam reddit dictionem, tamen nos (utpote homines prorsus aliter sentientes) offendit, praesertim cum in versibus citandis sales facetiasque, quae nos apud Teletem delectant, saepe desideremus. Causa huius differentiae inter Plutarchum aliosque diatribarum auctores mea quidem sententia etiam in eo posita est, quod philosophus Chaeronensis, cuius diatribae non habitae sed scriptae sunt, satis temporis habebat versus ex florilegiis quaerendi atque afferendi. Alii autem diatribarum auctores cum re vera ad populum vel discipulos data occasione loquerentur, ex memoria pauciores tantum versus, sed saepissime adhibitos atque audientibus notos afferre poterant. Eiusmodi versus, qui in omnium ore fuisse mihi videntur, etiam apud Plutarchum exstant; versus:

πῇ παρέβην; τί δ'ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;

occurrit nobis his locis: Epict. III 10,3. IV 6,32 sq. Plut. I 412,12. (de superst.) III 335,23 (de curios.)

cf. etiam Teles 5,13 = Plut. III 239,8.
„ 40,10 = „ III 210,16.
Epict. III 26,33 = „ III 227,20.

Huc pertinent etiam illi versus, quos bis vel ter noster in sciptis moralibus iterat, velut

τί τἀλλότριον, ἄνθρωπε βασκανώτατε,
κακὸν ὀξυδορκεῖς, τὸ δ'ἴδιον παραβλέπεις;

qui versus legitur: III 219,9. (tranqu.) 335,1. (curios.)

Ut in aliis diatribis ita apud nostrum Homeri Euripidisque[2]) versus maxime citatos invenimus.

---

[1]) Wachsmuth, Sillograph. Graec. reliquiae. Lps. 1885. p. 70.

[2]) Wilamowitz, der kynische Prediger Teles. Philol. Unters. ed. Kiessling-Wilam. vol. 4. Berlin 1881. p. 312.

210,16. (transqu.) = Hom. α 191.
210,22. „ = „ A 488.
211,2. „ = „ Σ 104.
213,10. „ = „ K 88.
224,19. „ = „ Γ 182.
226,8. „ = „ Σ 105.
227,20. „ = „ ζ 130.
235,12. „ = „ E 484.
239,8. „ = „ A 335.

210,16. (tranqu.) = Eurip. Orest. 258.
212,17. „ = „ „ 232.
215,18. „ = „ Bacch. 66.
225,1. „ = „ Iphig. A. 16.
231,20. „ = Nauck p. 369.
234,23. „ = „ p. 449.
237,14. „ = Eurip. Bacch. 498.
238,24. „ = „ Orest. 396.

Cum perfacile sit demonstrare Chaeronensem eadem ratione qua ceteri diatribarum auctores versus adhibere, accuratius de hac re disserere omitto[1]; sed alia res maioris momenti est, quam breviter tractabo.

Maxime in deliciis habebant Cynici parodias Homericas, sed etiam aliorum poëtarum usurpandis deflectendisque versibus pollebant[2]. Quod Bionem quoque fecisse Diog. Laert. IV, 7,52. testatur. Plutarchi haec sunt exempla:

Versus Homeri A 335.

οὔ τι μοι ὔμμες ἐπαιτιοι, ἀλλ' 'Αγαμέμνων

deflexus est apud nostrum III 239,8

οὔτις ἐμοὶ τῶν ἄλλων ἐπαίτιος ἀλλ' ἐγὼ αὐτός[3]).

Alia in hoc π. φιλοπλουτίας scripto parodia illa est, quam iam Weber notavit.

---

1) cf. Weber, l. c. p. 26 sq.
2) Wachsmuth, l. c. p. 75.
3) Idem versus exstat Tel. 4, 14. Stob. flor. 24, 15.

III 366,14 (Hom. δ 74)

‚Ζηνός που τοιήδε γ' 'Ολυμπίου ἔνδοθεν αὐλή.
ὅσσα τάδ' ἄσπετα πολλά. σέβας μ' ἔχει εἰσορόωντα'.
Σωκράτης δ'ἂν εἶπεν ἢ καὶ Διογένης
‚ὅσσα τὰδ' ἄθλια πολλά, γέλως μ'ἔχει εἰσορόωντα'.

Alia exstat parodia ex Euripide repetita III 302,8 sq. (de garrul.). Εἴπερ οὖν Εὐριπίδης καλῶς εἶπε

‚οὐκ ἂν δυναίμην μὴ στέγοντα πιμπλάναι'.
δικαιότερον ἄν τις εἴποι πρὸς τὸν ἀδόλεσχον
‚οὐκ ἂν δυναίμην μὴ δεχόμενον πιμπλάναι'.

Alio loco (coh. ira) III 191,1 versus Homeri λ 122

‚εἰς ὅ κε τοὺς ἀφίκηαι, οἳ οὐκ ἴσασι θάλασσαν'

deflexus est in:

‚εἰςόκε τοὺς ἀφίκηται, οἳ οὐκ ἴσασι Φίλιππον'.

cf. etiam III 411,22. [V 138,15].

Omnino hae parodiae raro inveniuntur apud Plutarchum. Non exstant apud Musonium et Epictetum.

4) Sed non modo ex poetis diatribarum auctores hauriunt, sed etiam saepissime dicteriis philosophorum virorumque clarorum orationem confirmant et illustrant. Cum autem in ceterorum diatribis modus teneatur atque apopthegmata tamquam iucunda oblectamenta satietati occurrant, Plutarchus ut in versibus afferendis ita hic quoque modum saepe transit atque orationem mole apopthegmatum languidam molestamque reddit. Maioris autem momenti esse mihi videtur, quod quamquam Cynicis[1]) neque minus Stoicis[2]) ut supra dixi in universum repugnat, tamen multa eorum apopthegmata affert. Vide haec:

Diogenis dicta:

III 213,12. (tranqu.) Διογένης δὲ πωλούμενος ἔσκωπτε τὸν κήρυκα κατακείμενος . . . . παίζων καὶ καταγελῶν ἔλεγεν ‚εἰ δ'ἰχθῦν ἐπίπρασκες'; 240,4. ἄγαμαι δὲ καὶ τοῦ Διογένους . . . . ‚ἀνὴρ δ'', εἶπεν, ‚ἀγαθὸς οὐ πᾶσαν ἡμέραν ἑορτὴν ἡγεῖται';

---

1) cf. Wilamowitz, Kultur d. Gegenwart I 8 p. 166.
2) cf. Prooem. p. 8.

III 362,20 (cup. div.) ὥς που καὶ Διογένης ἐπέσκωψεν εἰπὼν ‚Μεγαρέως ἀνδρὸς βέλτιον εἶναι κριὸν ἢ υἱὸν γενέσθαι.'

Alia Diogenis apopthegmata:

III 557,19. (exil.) 564,24. 567,22. 569,15. I 169,22. (quom. adul. etc.) 179,13. (cf. 198,6.)

Aliorum Cynicorum:

III 216,11 Stilponis. 572,4 Antisthenis. I 167,16 Cratetis. I 413,8 Bionis et ceterorum.

Zenonis dicta inveniuntur: III 215,5 (tranqu.) 562,14 (exil.) 203.26 (coh. ira.) Antipatri. III 220,14. 360,10 [1]).

De versibus a Plutarcho adhibitis disserens dixi eosdem libenter versus notosque audientibus a philosopho Chaeronensi citari. Idem valet de apopthegmatibus. Sed ut videas quantopere haec apopthegmata in aliis diatribis iterentur, aliqua exempla profero:

Tel. 8,12 καὶ ὅπερ Διογένης ἐποίησεν πρὸς τὸν πολυτελῆ φάμενον πόλιν εἶναι τὰς Ἀθήνας· λαβὼν γάρ αὐτὸν ἦγεν εἰς τὸ μυροπωλεῖον καὶ ἐπυνθάνετο πόσου τῆς κύπρου ἡ κοτύλη. ‚μνᾶς', φησὶν ὁ μυροπώλης. ἀνέκραγε ‚πολυτελής γε ἡ πόλις.' ἀπῆγεν αὐτὸν πάλιν εἰς τὸ μαγειρεῖον καὶ ἐπυνθάνετο πόσου τὸ ἀκροκώλιον. ‚τριῶν δραχμῶν'. ἐβόα ‚πολυτελής γε ἡ πόλις'. εἰς τὰ ἔρια πάλιν τὰ μαλακὰ καὶ πόσου τὸ πρόβατον. ‚μνᾶς' φησίν· ἐβόα ‚πολυτελής γε ἡ πόλις'. ‚δεῦρο δή' φησί. κἀνταῦθα ἄγει αὐτὸν καὶ εἰς τοὺς θέρμους. ‚πόσου ἡ χοῖνιξ;' ‚χαλκοῦ' φησίν. ἀνέκραγεν ὁ Διογένης ‚εὐτελής γε ἡ πόλις.' πάλιν εἰς τὰς ἰσχάδας, ‚δύο χαλκῶν·' ‚τῶν δὲ μύρτων;' ‚δύο χαλκῶν.' ‚εὐτελής γε ἡ πόλις.'

Plut. III 223,13 (tranqu.) ὁ Σωκράτης ἀκούσας τινὸς τῶν φίλων λέγοντος ὡς πολυτελὴς ἡ πόλις ‚μνᾶς ὁ Χῖος οἶνος, ἡ πορφύρα τριῶν μνῶν, τοῦ μέλιτος ἡ κοτύλη πέντε δραχμῶν'. λαβὼν αὐτὸν προσήγαγε τοῖς ἀλφίτοις ‚ὀβολοῦ τὸ ἡμίεκτον, εὐτελὴς ἡ πόλις'. εἶτα ταῖς ἐλαίαις ‚δυεῖν χαλκοῖν ἡ χοῖνιξ, εὐτελὴς ἡ πόλις.' εἶτα ταῖς ἐξωμίσι ‚δέκα δραχμῶν, εὐτελὴς ἡ πόλις'.

[1]) De Aristonis dictis cf. **Heinze, Ariston von Chios etc. p. 297· Hense, Ariston b. Plut. p. 541.**

Tel. 15,11. Θεμιστοκλῆς ἐκεῖνος ‚ὦ παῖ' φησίν, ‚ἀπωλόμεθ' ἄν, εἰ μὴ ἀπωλόμεθα'.

Plut. III 557,16. (exil.) Θεμιστοκλῆς . . . . εἰπεῖν λέγεται πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς παῖδας, ‚ἀπωλόμεθ' ἄν, εἰ μὴ ἀπωλόμεθα'.

cf. etiam: Plut. III 293,22. 564,15. I 189,13.	= Dio Chrys. or. VI, 1.
„ III 200,21.	= Teles 12,11.
„ III 215, 5. 562,14.	= Sen. de tranqu. XIV, 3.
„ I 169,25. „ III 569,15.	= Epict. III 22,24.
„ III 554,21.	= „ I 9,1.
„ III 205,19. 233,3.	= „ III 24,105.

Hic exemplorum numerus facile augeri potest.

5) Satis multa de virorum clarorum dicteriis; iam tractabo rem simillimam, facta exemplo proposita, quae modo fugienda, modo imitanda [1]) noster commendat. Atque etiam hic mole exemplorum saepe molestus est.

Iam afferam exempla, quae fugienda [2]) esse dicit:

III 225,24 (tranqu.) Dionysius. 233,21 Perseus. 570,20 (exil.) Polynices. 571,4 mater Polynicis. 360,3 (cup. div.) Demades. 365,17 Scopas. I 413,24 (superst.) Midas. 413,27 Aristodemus. III 185,4 (coh. ira.) Xerxes. I 127,11 (quom. adul. etc.) Alcibiades. III 352,10 (curios) Oedipus.

Exempla imitanda:

Socrates laudatur: III 213,15. (tranqu.) 365,5. (de cup. div.) 366,16. 554,21. (exil.) 574,2. 192,20. (coh. ira.) 336,26. (curios.) I 173,18. (quom. adul. etc.)

Diogenes laudatur: III 213,12. (tranqu.) 215,4. 240,4. 366,16. (cup. div.) 567,22. (exil.) 569,15.

[1]) **E. Weber, De Dione Chrysostomo Cynicorum sectatore. Leipz. Stud. vol. X. p. 93.**

[2]) **H. Weber, l. c. p. 24 sq.**

Alii viri laudantur:

(tranqu.): III 213,6 Crates. 215,4 Zenon. 219,23 Aristippus. 220,13 Antipater. 226,4 Alexander. 228,12 Straton. 228,15 Aristoteles. 233,24 Aemilius Paullus. 358,17 Solon. 359,14 Sophocles. 365,5 Epaminondas. Agathon. cf. 557,12. 562,14. 566,15. sq. 567,27. 568,10. 569,6. 574,2.

Ex Homerica interpretatione[1]) fluxerunt ut mihi videtur:

Exempla fugienda: (tranqu.) III 210,21 Achilles. 213,16 Phaethon. 224,19 Agamemnon. 234,3. 237,2 Ulixes. (cup. div.): III 366,7 Telemachus. (exil.): 574,4 Tantalus[2]). (coh. ira). 185,3 Pandarus.

Exempla imitanda: (tranqu.): III 226,7 Achilles. (exil.): 561,3 Nausithous. 562,12 Aeolus, Ulixes, Aiax, Alcinous. (curios): 336,12 Ulixes. 345,18 Bellerophon. (quom. adul. etc.): I 177,27 Hector. 178,4 Nestor.

§ 3.

Quoniam de auctoritatibus dixi, nunc pauca dicam de aliis rebus, quibus Plutarchus, ut maiorem verbis suis fidem astruat, nititur. Diatribarum proprium esse largum usum comparationum omnes, qui de hac re verba fecerunt, adnotaverunt. Constat etiam Cynicos in his comparationibus adhibendis ut in toto genere dicendi non tam urbanitatem quam veritatem curavisse[3]). Qua ratione saepissime Plutarchus utitur atque quod Wendland[4]) in universum de diatriba dicit: „Eine Vorliebe für stets treffende, nicht immer gewählte Vergleiche“, maxime ad Chaeronensem philosophum quoque pertinere videbis[5]). Sed Cynica comparationum natura vel ex eo cognoscitur, quod nostri quo-

[1]) cf. Dümmler, Antisthenica p. 22 sq. E. Weber, l. c. p. 224 sq.

[2]) Tantalus ut exemplum fugiendum bis quoque locis affertur: apud Tel. 25, 5. Hor. sat. I 1, 68. Lucian. Tim. c. 18. Dial. mort. c. 17.

[3]) E. Weber, l. c. p. 177.

[4]) Wendland, Beitr. z. Gesch. u. s. w. p. 3.

[5]) cf. etiam exempla p. 11 allata.

que scriptoris comparationes ex vitae cotidianae consuetudine plerumque petitae sunt et tria illa comparationum genera apud Cynicos trita[1]) apud Plutarchum quoque exstant.

1) Homines cum animalibus comparantur:

(tranqu.) III 209,16 ὡς γὰρ οἱ χαλεποὶ κύνες . . ., 214,22 καθάπερ ταῖς μελίτταις . . . 217,17 ὥσπερ κύνας . . . 229,2 ὡς γὰρ τῶν θηρίων . . . (cup. div.) 358,1 ὥσπερ ἕλμιγγα πλατεῖαν . . . 361,5 ὥσπερ ὄνος . . . 361,15 ὥσπερ ἐχίδνας καὶ κανθαρίδας καὶ φαλάγγια . . . 361,26 καθάπερ τοὺς λέοντας . . . 362,5 ὥσπερ τῶν μυῶν . . . (exil.): 552,23 καθάπερ οἱ κοχλίαι . . . 556,2 ὥσπερ μύρμηκες ἢ μέλιτται . . . (coh. ira.) 203,21. (curios.) 337,17. 340,22. 348,21. (quom. adul. etc.) I 119,12. 124,18. 126,7. 127,25. 129,13.

2) Homines cum stultis pueris comparantur:

(tranqu.) III 220,6 ἀλλ' ὥσπερ τὰ μικρὰ παιδάρια . . . 554,4 (exil.) καθάπερ τοῖς δεδοικόσι τὰ προσωπεῖα παιδίοις (cf. Epict. II 1,15. III 22,106.) 192,26 (coh. ira) ὥσπερ ἐν τοῖς δρόμοις τὰ παιδία[2]).

3) Saepissime comparationes ex arte medicina usurpantur: philosophus cum medico, philosophia cum medicina, vitia cum vulneribus comparantur. Ex ingenti numero huius generis exemplorum nonnulla tamquam potiora affero:

(tranqu.) III 210,3 οὐδὲν δὲ βελτίων ψυχῆς ἰατρὸς . . . 214,12 ὥσπερ τοὺς νοσώδεις . . . 217,4 ὥσπερ ἰατροὶ . . . 218,18 ὡς γὰρ ἐν τῷ πυρέττειν . . . 238,25 οἷον ἕλκος ἐν σαρκὶ . . . 239,2 ὡς γὰρ οἱ ῥιγοῦντες . . . (cup. div.) 356,2 ὥσπερ ἰατρὸν . . . 357,11 καίτοι τῶν διψώντων . . . 358,3 ὅταν ἰατρὸς . . . (superst.) I 403,8 καθάπερ αἱ μετὰ τραύματος ἐκβολαὶ. . . (coh. ira) 184,19. 189,9. 200,1. 206,9. (curios.) 341,22. = 219,14 = 553,10. (quom. adul. etc.) I 129,4. 133,7. 144,1. 153,12.

4) Praeter haec tria comparationum genera libentissime comparationes ex re navali repetuntur in diatribis.

[1]) E. Weber, l. c. p. 173 sq.

[2]) III 317,24. I 301,17. 324,11.

Etiam huiusmodi multae comparationes inveniuntur: cf. (tranqu.) III 212,4 ἀλλ' ὥσπερ οἱ δειλοὶ καὶ ναυτιῶντες ἐν τῷ πλεῖν ... 225,10 ὥσπερ ἱστίοις ... 236,9 πλέον ἢ κυβερνήτου πρὸς θάλατταν ὄφελός ἐστι πρὸς τὸν βίον ... 236,25 ὥσπερ ἐφολκίου μὴ στέγοντος ... (exil.) 557,6 ὥσπερ ἄγκυραν κυβερνήτην ... 570,13 ὥσπερ ἐπὶ σχεδίας ... (superst.) I 405,8. 414,21.

5) Praeterea quantum ex Epicteti diatribis scio, frequentissime homines comparantur cum opificibus vel artem aliquam exercentibus[1]).

cf. Epict. I 4,13. 4,20. 15,2. 24,2. 29,53. 29,42. II 5,21. 6,14. 10,13. 13,2. 13,12. 16,5. 16,9. III 4,7. 9,10. 10,15. 12,15. 16,12. 22,20. 23,3. 23,5. 23,7.

Quod ad Plutarchum attinet, unius scripti sufficiant exempla.

(quom. adul. etc.) I 124,12 ὥσπερ οἱ δεινοὶ τῶν ὀψοποιῶν ... 129,17 ὥσπερ οἱ φαῦλοι ζωγράφοι ... 132,14 πάλιν οἱ γραφεῖς ... 133,7. 134,9. 138,9. 138,22. 139,13. 140,24. 144,22. 25. 148,23. 152,27. 153,12. 163,15. 171,10.

Ex his quae attuli exemplis satis elucere existimo, quantopere Chaeronensis comparationibus studuerit ac si Bionis fragmentorum dimidiam fere partem ex comparationibus constare consideramus[2]), iam hac quoque in re Plutarchi dictionem proxime ad Bioneum sermonem accedere intellegimus.

§ 4.

Comparationibus simillimae sunt translationes; itaque non mirum est quod hae quoque frequentissime in diatribis adhibentur. Accedit quod apud Diog. Laert. IV, 48 traditum est Bionem ipsum senectutem dixisse 'ὅρμον τῶν κακῶν', divitias 'νεῦρα πραγμάτων', avaritiam 'μητρόπολιν πάσης κακίας.

[1]) cf. etiam Tel. 2,19. 3,1. 4,3. 41,7. Eichenberg l. c. p. 8.
[2]) E. Weber, l. c. p. 182.

Sic Plutarchus: (tranqu.) III 230,21 κενοὺς καὶ τῆς αὔριον ἐκκρεμαμένους... 237,1 ἐκκρέμασθαι τοῦ σώματος... 238,13 πρὸς τὴν τύχην ἀνεῳγόσι τοῖς ὄμμασιν ἀντιβλέπειν . . . 239,13 εὐδίαν παρέχει βίῳ καὶ γαλήνην... 239,16 αἱ καλαὶ πράξεις ῥέουσαι... (cup. div.) 355,21 φιλαργυρίαν δ' οὐ σβέννυσιν ἀργύριον... 358,7 τῷ πορισμῷ προστετηκότα ... (coh. ira.) 183,3. 193,10. (curios.) 339,21. 335,16. 349,11. (quom. adul. etc.) I 149,13. 158,4. 158,6[1]) Ingens praeterea numerus locorum afferri potest.

1) Imprimis in diatriba usitatae esse mihi videntur huiusmodi translationes:

(tranqu.) III 229,19 ὅτι δ' ἕκαστος ἐν αὑτῷ τὰ τῆς εὐθυμίας καὶ τῆς δυσθυμίας ἔχει ταμιεῖα καὶ τοὺς τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν πίθους ...[2]). 236,24 ἐγγὺς ὁ λιμὴν[3]) καὶ πάρεστιν ἀπονήξασθαι τοῦ σώματος ... (cup. div.) 357,20 τὸν δὲ πλείω τῶν ἱκανῶν ἔχοντα καὶ πλειόνων ὀρεγόμενον ... ἐκβολῆς δεῖται καὶ καθαρμοῦ[4]). 361,9 καὶ ταῦτα πρὸς τὴν ὀνώδη καὶ μυρμηκώδη λέγω ... φιλοπλουτίαν.[5]) (coh. ira.) III 190,13 τὸ δ' ἐν ψυχῇ στῆσαι κατὰ θυμοῦ τρόπαιον ...[6]). (quom. adul. etc.) I 158,7 γαγγραίναις καὶ καρκινώμασι διαβρωθεὶς 'Αλέξανδρος ἀπώλεσε καὶ Καλλισθένη ...[7])

2) Maioris momenti est quod Plutarchus rationem ceterorum sermonis Bionei imitatorum secutus rebus abstractis et inanimis sensus, actiones, affectus attribuit.

Sic (tranqu.) III 209,20 ἂν μὴ λόγοι παρόντες οἰκεῖοι ... ἐπιλαμβάνωνται τῶν ταραττομένων ... 223,28 ἡ φύσις χαίρει...

[1]) cf. III 305, 10. 321, 25. 324, 13.
[2]) cf. p. 38.
[3]) cf. Epict. IV, 10, 27.
[4]) cf. p. 48.
[5]) Tel. 25,1 οἱ μῦς . . . καὶ οἱ μύρμηκες. Plut. III, 192,21 μυῶδες καὶ μυρμηκῶδες.
[6]) Tel. 10, 3 στήσεις τρόπαιον κατὰ πενίας.
[7]) Vide etiam haec exempla: III 305, 1 (garrul.) οὐδὲν οὕτως ἡ φύσις εὐερκῶς κεχαράκωκε. . . . . ὡς τὴν γλῶτταν βαλομένη φρουρὰν πρὸ αὐτῆς τοὺς ὀδόντας. 305,24 μανίᾳ γὰρ ὁμότοιχος μὲν ἡ ὀργὴ κατ' ἐνίους, ἡ δὲ μέθη σύνοικος (cf. Tel. 34, 13.)

ἀνιᾶται ... 236,3 ἡ τύχη δύναται νόσῳ περιβαλεῖν, ἀφελέσθαι χρήματα ... (cup. div.) 358,22 ἐπιθυμία γάρ ἐστι (sc. ἡ φιλαργυρία) μαχομένη πρὸς τὴν αὑτῆς πλήρωσιν. 359,20 (sc. ἡ φιλοπλουτία) ὥσπερ βαρεῖα καὶ πικρὰ δέσποινα κτᾶσθαι μὲν ἀναγκάζει, χρῆσθαι δὲ κωλύει. 364,1. 367,11. (exil.) 550,15. 18. (superst.) I 405,21. 22. (curios.) 337,14. 340,11. 349,22. 350,5 [1]).

3) Neque satis habebant Cynici has quas dixi translationes saepissime adhibere, sed etiam libentissime res abstractas ab hominibus appellatas vel ipsas voce praeditas tamquam personas inducebant. Atque hae quidem merae prosopopoeiae [2]) sunt. Huius rei exempla satis multa iam H. Weber l. c. p. 22 attulit.

4) Aliud prosopopœiae genus est fictio personarum, quae dicentes introducuntur, cuius generis exempla plurima praebet Epictetus neque desunt apud ceteros Bionei sermonis imitatores.

Quam frequenter Epictetus hac prosopopœia utatur, ex hac locorum multitudine apparet. II 1,34. 4,6. 5,4. 6,4. 10,26. 13,12. 15,20. 16,42. 17,37. 18,24. 19,15. 22,10. 23,43. III 21,6. 21,7. 22,55. 24,105. IV 1,6. 1,7. 8,13. 8,28. 9,8. 10,9. 10,28. 12,20. 13,18.

Plutarchi haec sunt exempla: (tranqu.) III 223,20 οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς ὅταν ἀκούσωμεν... ἔξεστιν εἰπεῖν ʽλαμπρὰ τὰ καθ' ἡμᾶς ...' 237,16 ὁ γὰρ εἰπὼν ʽπροκατείλημμαί σ', ὦ τύχη, καὶ ...' 238,17 ἐκεῖνο μέντοι καὶ πρὸς τὸν Μένανδρον ἔχομεν εἰπεῖν ʽοὐκ ἔστιν εἰπεῖν ζῶντα· τοῦτ' οὐ πείσομαι'. (cup. div.) 363,2 ταῦτα γάρ ἐστιν, ἃ παραινοῦσι καὶ διδάσκουσι ʽκέρδαινε καὶ φείδου . . .' (exil.) 550,14 ὅπου δ' αὐτὰ τὰ πράγματα δίδωσιν ... πρὸς ἑαυτὸν [3]) εἰπεῖν ʽοὐδὲν πέπονθας δεινόν, ἂν μὴ προσποιῇ ...' (superst.) I 406,8. 413,20. [3]) 416,26. (adul.) I 128,7. 14. 131,21. 138,18. 139,16. 146,2. 147,1. 7. 154,21. etc.

[1]) cf. porro III 312, 1. 331, 23. I 245, 18. 246, 4.

[2]) Norden, in Varronis saturas Menippeas observat. select. (Jahrb. f. klass. Philol. 1892 suppl. 18) p. 300. E. Weber, l. c. p. 162 ff.

[3]) Epict. IV, 4, 26. λάλει σαυτῷ.

5) Saepe etiam fit, ut duarum personarum dicta oratione recta deinceps afferat hoc modo, ut prius dictum plerumque sententia viri alicuius clari sit, quam verbis paululum mutatis ad ipsorum condicionem accommodare audientes iubet. Cuius rei exempla nulla affert H. Weber.

Tel. 48,1 καλῶς τὸ τοῦ κυβερνήτου ἐκείνου ʽἀλλ' οὖν γε, ὦ Πόσειδον, ὀρθήν'· οὕτω καὶ ἀνὴρ ἀγαθὸς εἴποι πρὸς τὴν τύχην ʽἀλλ' οὖν γε ἄνδρα καὶ οὐ βλᾶκα'.

Epict. III 24,105 Μέγα γὰρ ἐπὶ πάντων τό ʽᾔδειν θνητὸν γεγεννηκώς·' οὕτω γὰρ ἐρεῖς καὶ ὅτι ʽᾔδειν θνητὸς ὤν . . .' cf. etiam II 13,12.

Plut. (tranqu.) III 233,3 ἔξεστι γὰρ τὴν 'Αναξαγόρου διάθεσιν, ἀφ' ἧς ... ἀνεφώνησεν ʽᾔδειν θνητὸν γεννήσας', μὴ θαυμάζοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ μιμουμένους ἐπιλέγειν ἑκάστῳ τῶν τυχηρῶν ʽοἶδα τὸν πλοῦτον ...' ʽοἶδα τὴν ἀρχὴν ...' cf. III 205,10. III 223,20. (exil.) 572,5 τὸ δὲ τοῦ 'Αντισθένους οὐκ ἐπαινεῖς πρὸς τὸν εἰπόντα ὅτι ʽΦρυγία σού ἐστιν ἡ μήτηρ', ʽκαὶ γὰρ ἡ τῶν θεῶν;' τί οὖν οὐ καὶ σὺ λοιδορούμενος φυγὰς ἀποκρίνῃ ʽκαὶ γὰρ ὁ τοῦ Ἡρακλέους πατὴρ φυγὰς ἦν ...' (cup. div.) 358,3. (exil.) 564,3. (superst.) I 407,1. (coh. ira.) III 194,7. 196,11. (quom. adul. etc.) I 176,13.

6) Quin etiam adversarius ille fictus, quem in omnibus diatribis invenimus, non deest. Vide haec exempla:

(tranqu.) 220,12 ʽΚαὶ τί', φήσαι τις ἄν, ʽἔχομεν;' ʽτί δ' οὐκ ἔχομεν; ὁ μὲν δόξαν, ὁ δ' οἶκον, ὁ δὲ γάμον, τῷ δὲ φίλος ἀγαθός ἐστιν ...' (cup. div.) 362,3 ʽ'Αλλὰ νὴ Δία', φήσει τις ὅτι ʽπαισὶν οὗτοι καὶ κληρονόμοις φυλάττουσι καὶ θησαυρίζουσιν'. ʽπῶς; οἷς ζῶντες οὐδὲν μεταδιδόασιν, ἀλλ' ὥσπερ τῶν μυῶν ...' 364,5 κἂν εἴπῃ τις ʽοὐκ ἀκούσῃ τοῦ φιλοσόφου;' ʽπόθεν ἐμοί;' φησίν. ʽοὐ σχολάζω τοῦ πατρὸς τεθνηκότος'. ʽὦ ταλαίπωρε, τί σοι τοιοῦτο καταλέλοιπεν . . .;' 364,16 ʽτί οὖν;' φήσει τις, ʽοὐχ ὁρᾷς καὶ χρωμένους ἐνίους δαψιλῶς τοῖς χρήμασιν;' ʽσὺ δ' οὐκ ἀκούεις', φήσομεν, ʽ'Αριστοτέλους λέγοντος ...;' (exil.) 566,11 Εἰ δὲ φήσει τις ὅτι ʽδόξαν οὗτοι καὶ τιμὰς ἐθήρευον', ἐπὶ τοὺς σοφοὺς ἐλθὲ καὶ τὰς σοφὰς 'Αθήνησιν σχολὰς καὶ διατριβάς ... 571,15 ʽἀλλ' ἐπονείδιστον ὁ φυγάς ἐστιν'. παρά γε τοῖς ἄφροσιν, οἵ καὶ

τὸν πτωχὸν λοιδόρημα ποιοῦνται καὶ τὸν φαλακρὸν ...' (superst.) I 412,20 ἀλλ' ὠθεῖται μὲν ἔξω ... ὁ ἰατρὸς ... ὁ νουθετῶν καὶ παραμυθούμενος φιλόσοφος. 'ἔα με', φησίν, 'ἄνθρωπε διδόναι δίκην ...' cf. etiam: III 355,15. 553,4. I 418,10. 420,5. III 339,25. I 121,22. 122,15. 125,21.

§ 5.

Sed omnibus his quas exposui rebus diatriba nondum efficitur. Accedere debet ars quaedam rhetorica, quam cum sermone vulgari artificiose commisceri videmus. Itaque rectissime Hensius[1]) de Bione iudicasse mihi videtur: „artem occurrendi satietatem varietate ita callebat, ut ubicumque ex re et in rem esse putabat, etiam fuco rhetorico[2]) orationem subornaret". Sunt igitur certae figurae, quae cum studio in diatribis adhibentur quaeque modo summam dictionis abundantiam modo brevitatem modo alacritatem efficiunt.

1) Ut in diatribis[3]) anaphora saepe invenitur, ita Plutarchus quoque hanc figuram haud raro adhibet.

(tranqu.) 212,10 ταῦτα. 222,8 ἄλλος. 223,5 ὅταν. 233,6 οἶδα. 238,20 οὐ. (cup. div.) 238,20. 359,10. (exil.) 555,5 οἱ αὐτοὶ — τροπαὶ — ὧραι. 557,12. 558,11. (superst.) I 407,20. 420,2. (coh. ira.) III 184,22. 185,9. 202,10. 205,20. (quom. adul. etc.) I 144,16.

2) Sed quamquam hanc figuram saepe posuit, tamen in deliciis non habuit. Multo saepius in scriptis philosophi Chaeronensis, ut in aliis diatribis, complura deinceps vocabula eadem syllaba (quin etiam iisdem syllabis) incipiunt vel desinunt.

Tel. 42,1 ἀτράχηλοι — ἄπλευροι. 2 ἄλυποι — ἄφοβοι. 8 ἄφρων — ἄνους. 14 ἄφθονος — ἀβάσκανος. 43,6 λυποῦνται — φοβοῦνται. 9 ὀργίζονται — θυμοῦνται — ὑφορῶνται. 43,10. 18. 26,4. cf. etiam Müller p. 73.

Muson. 23,2. (Hense) φιλοτίμως — φιλοπόνως. 54,10 πρᾴως — ἡσύχως. 111,6 κτήσεως — χρήσεως — τηρήσεως. et saepissime. Epict. I 17,23. II 8,23. IV 1,5. De Seneca vide H. Weber p. 54.

Plut. tranqu. 211,5 φιλοτίμους — φιλοδόξους. 215,12 ἀκινδύνως — ἀπραγμόνως. ἀπειρία — ἀλογιστία. 212,25 προσφιλῶς — προθύμως. 214,12. 14. 225,18. 229,12. 210,3 ῥᾳθυμίᾳ — μαλακίᾳ — προδοσίᾳ — 11 λῦπαι — ταραχαὶ — κακοθυμίαι. ζηλοτυπίας — δεισιδαιμονίας — φιλοτιμίας. 229,4 σαρκοφαγεῖν — σπερμολογεῖν — ῥιζωρυχεῖν. (cup. div.) 359,8 κατακλείσας — κατασφραγισάμενος. 360,14 ἀνελευθέρως — ἀπανθρώπως — ἀμεταδότως — ἀπηνῶς — ἀφιλοτίμως. 360,16 κακοπαθεῖς — ἀγρυπνεῖς — ἐργολαβεῖς — κληρονομεῖς — ὑποπίπτεις. — 361,11 συκοφαντοῦσα — κληρονομοῦσα — πολυπραγμονοῦσα — φροντίζουσα — ἀριθμοῦσα. — 356,14. 357,14. 16. 361,9. (superst.) I 405,4. 7. 16. 23. 27. 406,1. 3. 6. 14. 25. 407,6. 408,11. 409,12. 16. 21. 410,2. 16. 20. 25. 411,3. 14. 15. 18. 22. 23. 24.

3) Multum porro ad ubertatem sermonis efficiendam polysyndeti[1]) largus usus valet. Non raro haec figura apud Teletem[2]) exstat; cf. 7,8. 32,15. 43,6. 47,10.

Epictetus hanc figuram his locis adhibet: I 1,14. 11,3. 22,16. 23,26. III 24,29. IV 8,31 et saepissime alibi.

Crebro etiam apud nostrum scriptorem invenitur. (cup. div.) 360,14 ἀνελευθέρως καὶ ἀπανθρώπως καὶ ἀμεταδότως καὶ . . . ἀπηνῶς καὶ ἀφιλοτίμως, κακοπαθεῖς καὶ ἀγρυπνεῖς καὶ ἐργολαβεῖς καὶ κληρονομεῖς καὶ ὑποπίπτεις. 363,25 οἰκετῶν ἀνάκρισις καὶ γραμματείων ἐπίσκεψις καὶ πρὸς οἰκονόμους ... διαλογισμὸς καὶ ἀσχολία καὶ φροντὶς ... 366,3.

---

[1]) Hense, Teletis reliqu. p. LXXXII.
[2]) Wendland, Beitr. z. Gesch. u. s. w. p. 4.
[3]) H. de Müller, de Teletis elocutione (Freiburg 1891.) p. 72. H. Weber. l. c. p. 32.

[1]) Falso H. Weber iudicat polysyndeta rariora esse in diatriba p. 32. l. c.
[2]) Müller, de Teletis elocutione p. 71: „neque rarum est polysyndeton."

(tranqu.) 220,20. 224,16. 226,19. 228,21. 236,5. 238,12. (superst.) I 405,8. 410,24. 411,21. 412,14. 415,21. 419,24. (coh.ira.) III 184,25. 206,14. Haec exempla gravissima sufficiant.

4) Affinitatem quandam cum polysyndeto habet congeriei figura, qua, quae uno vel paucis verbis exprimi poterant, in singula exempla dissolvuntur. Quae figura saepissime in diatribis occurrit.

Tel. 38,11. Sen. de vit. beat. 7,3. virtutem in templo convenies, in foro, in curia, pro muris stantem . . . de tranqu. 4,5. non vis nisi consul aut prytanis aut ceryx aut sufes administrare rem publicam. cf. etiam 8,5. 11,6. 12,2.

Epict. II 19,26. 19,29. 22,6. 13. 24. 23,2. 5. 23. IV 1,2. 4. 5. 60. 92. 100. 148. 4,33. 8,20. 8,28.

Plut. (tranqu.) 212,12 pro 'πάντας τοὺς ἀνθρώπους' dicit: ταῦτα καὶ πλουσίους χειμάζει καὶ πένητας, ταῦτα γεγαμηκότας ἀνιᾷ καὶ ἀγάμους. 225,22 pro 'τὰ ἑαυτῶν θηρία': καὶ κύνας . . . καὶ ἵππους καὶ ὄρτυγας καὶ ἀλεκτρυόνας. 228,22 pro 'πάντων τῶν ἀνθρώπων': καὶ τὰ τῶν πλουσίων ἅμα καὶ τὰ τῶν λογίων καὶ τὰ τῶν στρατευομένων καὶ τὰ τῶν φιλοσοφούντων καὶ τὰ τῶν κολακευόντων καὶ τὰ τῶν παρρησιαζομένων καὶ τὰ τῶν φειδομένων καὶ τὰ τῶν δαπανώντων . . . cf. 229,13. 236,3. 239,11. (cup. div.) 356,5. 12. 358,10. 367,19. (curios.) 338,6. 23. 240,26. 247,10 Praeterea multa alia exempla inveniuntur.

5) Iam tractetur illa diatribarum generis proprietas, qua id, quod antea in universum dictum est, per multa exempla illustratur atque amplificatur, quae ratio summam dictionis abundantiam, claritatem, perspicuitatem efficit. Huc imprimis distributionis figura spectat. Saepissime hanc figuram apud Teletem, Senecam, Epictetum invenies.

Tel. 4,8. 38,8. 12. 14.

Sen.: de tranqu. 1,5. 4,3. 6,3. 10,3. 11,7. 13,2. 16,1.

Epict. II 2,10. 8,23. 29. 9,12. 14,8. 16,32. 42. 45. 17,36. 19,19. 23. 20,10. 22,15. 23,16. 38.

Plut. (tranqu.): III 220,17 δεῖ δὲ καὶ τὰ κοινὰ μὴ παρορᾶν, ἀλλ' ἔν τινι λόγῳ τίθεσθαι καὶ χαίρειν, ὅτι ζῶμεν

ὑγιαίνομεν τὸν ἥλιον ὁρῶμεν. οὔτε πόλεμος οὔτε στάσις ἐστὶν . . . 221,22 καθάπερ οἱ πολλοί, πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας ἀντιπαρεξάγουσιν. οἷον εὐθὺς οἱ δεδεμένοι εὐδαιμονίζουσιν τοὺς λελυμένους, ἐκεῖνοι δὲ τοὺς ἐλευθέρους, οἱ δ' ἐλεύθεροι τοὺς πολίτας, οὗτοι δὲ . . . 215,10. 25. 225,11. 226,23. 227,3. (cup. div.) 361,10 ἑτέρα δ'ἐστὶν ἡ θηριώδης (sc. φιλοπλουτία), συκοφαντοῦσα καὶ κληρονομοῦσα καὶ παραλογιζομένη καὶ πολυπραγμονοῦσα καὶ φροντίζουσα καὶ ἀριθμοῦσα . . . 363,22 ἕτερον βίου σχῆμα αὐτοῖς ἔστι καὶ πρόσωπον ἀγέλαστον . . . οὐ κολοφὼν οὐ σφαῖρα οὐ τραχηλισμὸς οὐκ 'Ακαδήμεια οὐ Λύκειον, ἀλλ' οἰκετῶν ἀνάκρισις καὶ . . . καὶ . . . καὶ . . . 365,24 (curios.) 336,19. 339,12. 340,13. 347,6. 348,21. 351,2. 353,22. (quom. adul. etc.) I 126,10. 128,5. 131,17. 144,3.

6) Quantopere amplificationi atque iterationi et alii diatribarum auctores et Plutarchus studeant, cum ex his quae protuli exemplis tum ex multitudine generum paronomasiae cognosci potest.

Primum afferam illius paronomasiae exempla, qua nomina substantiva bis deinceps adhibentur.

Tel. 31,14 ἔφηβος — ἔφηβος. 40,5 ναυαγὸς — ναυαγόν, πένης — πένητα.

Epict. II 8,19 τεχνίτης — τεχνίτῃ, κατασκεύασμα — κατασκευάσματι. 10,10 βουλευτής — βουλευτής. νέος — νέος. πρεσβύτης — πρεσβύτης. πατήρ — πατήρ. cf. 10,13. 13,4. 6. 14,13. 17,2. 17,17. III 9,18. 10,1. 13,15. 23,5 etc.

Plut. (tranqu.) 221,24 ἐλευθέρους — ἐλεύθεροι. πλουσίους — πλούσιοι. σατράπας — σατράπαι. βασιλεῖς — βασιλεῖς. 227,11 πάντα — πάντων. 229,3 ἑτέροις — ἑτέρων. 233,9 γυναῖκα — γυναῖκα. 229,13 πλούσιοι — πλουσίους. (exil.) 555,25. 573,21. (coh. ira) 201,29 ἄνδρας γυναικῶν, γυναῖκας ἀνδρῶν. 204,3 φθόνον — φθόνου. 205,24 γυναῖκα — γυναῖκα. 206,8 θυμὸν — θυμῷ. (quom. adul. etc.) 123,5 μηδαμῇ — μηδαμῶς. 123,21 ἡδοναῖς — ἡδονάς. 126,2 ἕτερος — ἕτερον. 155,19 φίλος — φίλῳ. 175,13 παρρησίᾳ — παρρησίαν = 175,25 [1]).

[1]) cf. etiam (de fortuna) I 236, 3 τύχης — τύχην. 237, 2 φρόνησιν — φρόνησις — φρόνησις — φρονήσεως. 238, 3 τυφλὴν — τυφλοί. 239, 16 ἀνθρώπῳ — ἄνθρωπον — ἀνθρώπῳ — ἀνθρώπου.

Sequantur vocabula ab eodem verbo primitivo descendentia:

Tel. 1,5. 8,1. 25,14. 40,2. 42,7. 43,17.

Epict. I 4,20. II 9,10. 13,15. 14,15. 18,1. 20,18.

Plut. (tranqu.) 217,9 πράγματα πράττειν. 222,21 μυρίων μυριάκις. 227,13 ἄλλον — ἄλλοτε. 229,19 εὐθυμίας — δυσθυμίας. 232,20 σφόδρα — σφοδρότατον. (exil.) 556,8 παρηγορία — συνηγορία. (cup. div.) 366,8 ἀπειρίας — ἀπειροκαλίας. (coh. ira.) 201,23 εὐκολία — εὔκολον. 206,7 ὀργιζομένοις — ὀργῆς. (superst.) I 415,24 γέλωτα γελᾶν. (quom. adul. etc.) I 136,24 βλάβην βλάπτεσθαι.

Afferuntur verba aliquoties repetita: Tel. 27,10. 28,14. 39,5. Epict. II 2,12. 8,14. 10,21. 10,24. 11,3. 13. 17. 12,13. 13,6. 14,18. 17,17. 22. 28. 19,10. 20,5. 15. 21,8. 24,22.

Plut. (tranqu.) 222,11 φορεῖ — φορῇ. στρατηγεῖ — στρατηγῇ. ὑπατεύει — ὑπατεύων. (cup. div.) 364,19 χρῶνται — παραχρῶνται. (exil.) 567,3 μετασταθέντες — μεταστάντες. φυγαδευθέντες — φυγόντες. 572,2 ἐμύησε — μυεῖ. (superst.) I 410,26 ὠφελούντων — ὠφελοῦντα. (coh. ira.) III 184,20 πέσωμεν — ἐπιπέσωμεν — ἐπιπίπτομεν. 204,5 παθεῖν — παθεῖν. (quom. adul. etc.) I 175,13 νουτεθούμενον — ἀντινουθετεῖν.

7) Admonendum etiam esse censeo frequentissime in diatribis nobis occurrere synonyma.

Teletis exempla attulit Mueller[1]).

Epict. I 4,1. 18. 19. 20. 23. 27. III 1,21. 26. 27. 28. 38. 44.

Sen. de tranqu. 1,1. 2,7. 7,2. 6. de vit. beat. 5,3. 12,4. 15,6. 24,4. de provid. 2,2. 2,4. 3,2. 4,8. Plutarchi exempla afferre omitto, nam omnes qui eius scripta legerunt, quantopere utatur synonymis, haud ignorant.

Expositis omnibus illis ornamentis rhetoricis, quae ubertatem quandam atque abundantiam dictioni addunt, iam dicendum est de illis rebus, quibus brevem Plutarchus atque alacrem sermonem reddit.

---

[1]) l. c. p. 65.

1) Brevitatis praecipue asyndeton est, quod saepe apud Plutarchum invenitur.

De Telete cf. Mueller[1]). De Seneca cf. Rauschning[2]).

Epict. I 4,8. 16,4. 17,23. 22,10. III 2,3. 10. 14. 15,3. 22,40. 73.

Plut. (tranqu.) 212,10 ἀπειρία πραγμάτων, ἀλογιστία, τὸ μὴ δύνασθαι . . . χρῆσθαι . . . 220,18 ζῶμεν, ὑγιαίνομεν, τὸν ἥλιον ὁρῶμεν. (cup. div.) 355,10 ἀλυπία, μεγαλοφροσύνη, εὐστάθεια, θαῤῥαλεότης, αὐτάρκεια. 363,23 πρόσωπον ἀγέλαστον, αὐστηρόν, ἀνέντευκτον. 366,10 ἰδὼν οἰκίαν κλίνας ἔχουσαν, τραπέζας, ἱμάτια, στρώματα, οἶνον ἡδύν, 367,1. 20 (exil.) 552,18. 553,5. 555,5. 556,9. 564,23. (superst.) I 403,14. 405,13. 406,14. 408,5. 418,17. (curios.) III 334,5. 339,13. 341,1. (coh. ira) 185,20.

2) Maxime abruptum ac breve dicendi genus efficitur, si duo membra alicuius enuntiati ἀσυνδέτως iuxta ponuntur.

Tel. 6,12 sq. εὐδία, γαλήνη· ταῖς κώπαις πλέουσιν· κατὰ ναῦν ἄνεμος· ἐπῆραν τὰ ἄρμενα . . . γέρων γέγονας· μὴ ζήτει τὰ τοῦ νέου· ἀσθενὴς πάλιν· μὴ ζήτει τὰ τοῦ ἰσχυροῦ . . . cf. 38,8. 14. 39,6. 40,5.

Sen. de prov. 4,12 verberat nos et lacerat fortuna; patiamur! de tranqu. 4,3 militare non licet. honores petat. de vit. beat. 26,4. 27,3.

Epict. III 10,8 (καιρός ἐστιν) τοῦ διψᾶν, δίψα καλῶς· τοῦ πεινᾶν, πείνα καλῶς. IV 7,13. 23. Ench. c. 15.

Plut. (tranqu.) 215,10 ἀρχὴν παραγγέλλων διήμαρτες; ἐν ἀγρῷ διάξεις ἐπιμελόμενος τῶν ἰδίων. ἀλλὰ φιλίαν μνώμενος ἡγεμόνος ἀπώσθης; ἀκινδύνως καὶ ἀπραγμόνως βιώσῃ· sq. 215,25 οἷον ἀπαιδία τὸ λυποῦν ἐστι; τοὺς Ῥωμαίων ὅρα βασιλεῖς . . . πενίᾳ δυσφορεῖς παρούσῃ; καὶ τίς ἂν ἐβούλου μᾶλλον εἶναι . . ; ἀλλὰ διέφθαρταί σου τὸ γύναιον; οὐκ ἀνέγνωκας . . ; cf. (exil.) 558,10; (superst.) I 403,10 ἀτόμους τις οἴεται καὶ κενὸν ἀρχὰς εἶναι τῶν ὅλων· ψευδὴς ἡ ὑπόληψις, . . . ὑπολαμβάνει τις τὸν πλοῦτον ἀγαθὸν εἶναι μέγιστον· τοῦτο τὸ ψεῦδος ἰὸν ἔχει . . . πάλιν οἴονταί τινες

---

[1]) l. c. p. 71.

[2]) De Latinitate L. Annaei Senecae philosophi. (Regensburg 1876). p. 18.

εἶναι σῶμα τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν· αἰσχρὸν ἴσως τὸ ἀγνόημα, . . . (quom. adul. etc.) I 149,14 ὀργίζῃ; κόλασον. ἐπιθυμεῖς; ὤνησαι. φοβῇ; φύγωμεν. ὑπονοεῖς; πίστευσον[1]).

3) Saepissime in omnibus diatribis exstat isocolon. Quod a Bione etiam usurpatum esse bene animadvertit Hensius[2]): auget igitur vim sententiae ille (sc. Bion) haud raro membris aequaliter conformatis.

Epict. I 2,21. 3,7. III 10,8. 9. 22,27 et saepe.

Plut. (tranqu.) III 212,12

ταῦτα καὶ πλουσίους χειμάζει καὶ πένητας,
ταῦτα καὶ γεγαμηκότας ἀνιᾷ καὶ ἀγάμους·

214,13
μήτε καῦμα φέρειν
μήτε κρύος δυναμένους
ἐξίστησι μὲν εὐτυχία,
συστέλλει δὲ δυστυχία·

222,11. 232,13

(cup. div.) 359,20[3]) ἀλλ' ὥσπερ βαρεῖα καὶ πικρὰ δέσποινα
κτᾶσθαι μὲν ἀναγκάζει
χρῆσθαι δὲ κωλύει,
καὶ τὴν μὲν ἐπιθυμίαν ἐγείρει
τὴν δ' ἡδονὴν ἀφαιρεῖται.

25. οἱ δὲ φυλάργυροι
κτῶνται μὲν ὡς πολυτελεῖς
χρῶνται δ' ὡς ἀνελεύθεροι,
καὶ τοὺς μὲν πόνους ὑπομένουσι
τὰς δ' ἡδονὰς οὐκ ἔχουσι.

---

1) cf. etiam: (de latent. vivendo) VI 481, 3. ὀργίζῃ: τοῦτο φύλαξαι· ζηλοτυπεῖς; ἐκεῖνο ποίησον· ἐρᾷς; κἀγώ ποτ' ἠράσθην. [de aere alieno] V 140,4 ἔχεις; μὴ δανείσῃ . . . οὐκ ἔχεις; μὴ δανείσῃ. cf. Tel. 41, 8 ἐκποιεῖ, χρῆσαι· οὐκ ἐκποιεῖ, παῦσαι.

2) Teletis reliqu. p. LXXXIV.

3) cf. Tel. 27, 12. ἔφασαν γὰρ τῶν ἀνθρώπων
οὓς μὲν χρήματα ἔχειν,
οὓς δὲ κτήματα.
οὓς μὲν γὰρ χρῆσθαι τοῖς ὑπάρχουσι,
οὓς δὲ μόνον κεκτῆσθαι
οὔτε ἑαυτοῖς προϊεμένους
οὔτε ἄλλοις μεταδιδόντας.

360,15. 363,11 (exil.) 551,5. 8. 567,3 (superst.) I 405,8. 410,25. 411,2. 412,24 (quom. adul. etc.) I 131,18. 155,19.

4) Summa sermonis alacritas eo efficitur, quod scriptor noster eadem ratione qua ceteri sermonis Bionei imitatores ad adversarium fictum saepissime verba derigit et hac re diatriba proxime ad dialogi formam accedit.

Tel. 18,4. 24,2. 34,2.

Sen. de prov. 2,5. 2,7. 39 apud quem ingens exemplorum numerus exstat.

Epict. II 16,4. 8. 13 et in quavis fere pagina.

Plut. (tranqu.) III 215,10 ἀρχὴν . . . διήμαρτες; ἐν ἀγρῷ διάξεις sq. 215,26 τοὺς Ῥωμαίων ὅρα βασιλεῖς, ... 216,3 διέφθαρταί σου τὸ γύναιον; οὐκ ἀνέγνωκας,...οὐδ' ἀκήκοας...; 217,12 ταῦτα μὴ νόμιζε σὸν ἔργον εἶναι sq.; 218,3 σκόπει πῶς οὐκ . . . 219,11 τί τὸ σεαυτοῦ κακὸν . . . λίαν καταβλέπεις . . .; 223,4. 224,1. 5. 228,7. 234,15. (cup. div.) 360,12. 21. 361,1. 364,7. 364,17. 22. 365,18. 22. 366,20[1]).

Occurrunt etiam formulae allocutionis in diatriba usitatae.

(tranqu.) III 215,26 ὅρα. 217,12 μὴ νόμιζε. 218,3 σκόπει. 218,6 ὅρα. 224,1 ὅρα. (cup. div.) 364,16 οὐχ ὁρᾷς[2]) (cf. Teles 24,2. 34,3. 34,10.) 364,17 οὐκ ἀκούεις. 364,22 φέρε δὴ σκεψώμεθα. 365,22 ὅρα. 366,20 τί λέγεις; (exil.) 567,22 τί λέγεις; (superst.) 416,20 τί σὺ λέγεις; 418,16 ὁρᾷς.

5) Denique non raro Plutarchus adversarium Cynicorum more conviciis sectatur.

Sen. de ira. III 35,3 miser. de benef. VII 28,3 stulte. 30,1 stulte. IV 8,2 ingratissime mortalium.

Epict. I 4,14 ἀνδράποδον = 6,30. 7,31. 12,24. 13,3. II 13,23 δύστηνε. 16,32 τάλας. IV 6,18 ταλαίπωρε.

Plut. tranqu. 219,9 ἄνθρωπε βασκανώτατε. (cup.div.) 360,13 ὦ κακόδαιμον. 360,21 ὦ πονηρέ. 364,7 ὦ ταλαίπωρε. 366,20 ἀβέλτερε. (superst.) I 407,22 ὦ ταλαίπωρε. 413,20 ὦ κακόδαιμον.

---

1) cf. (de virt. et. vit.) I 247,3 ἄθροιζε χρυσίον, σύναγε ἀργύριον, οἰκοδόμει περιπάτους, ἔμπλησον ἀνδραπόδων τὴν οἰκίαν . . . sq.

2) cf. etiam (de virt. et vit.) I 247,11. (de latent. viv.) VI 483,12.

Iam si omnia quae dixi complector, habemus dictionem modo vulgarem modo poëticam modo rhetoricam; adhibentur enim multi poëtarum versus multaque apopthegmata atque exempla, certae comparationes, magnus numerus translationum, multa denique ornamenta rhetorica. Quibus omnibus rebus sermo modo effusus modo concitatus est atque id maxime studet Plutarchus, ut orationem reddat audientibus perspicuam, claram, iucundam. Quin etiam adversarius fictus saepissime invenitur, qua re proxime ad dialogum haec scripta accedunt. Formam igitur diatribae, quam quidem ex Telete atque Epicteto potissimum noverimus, apud Plutarchum habemus; iam quaerendum est, num etiam argumenta sententiaeque diatribae inveniantur.

B.

I. Quales diatribae sententiae in libro Περὶ εὐθυμίας inscripto exstent.

Priusquam alteram opusculi partem aggrediar, moneam, quantopere antiqui tranquillitati animi studuerint. Ac primum quidem Democritum et Panaetium libros περὶ εὐθυμίας scripsisse scimus. Deinde et Cynici ἀθαμβίᾳ et Stoici ἀπαθείᾳ et Epicurei ἀταραξίᾳ nihil aliud nisi animi tranquillitatem hominibus dare volebant. Itaque non mirum est, quod hoc argumentum a philosophia populari — ut ita dicam — maxime tractatum est et omnes diatribarum auctores data occasione de eo verba fecerunt. Huius assidui philosophorum laboris multa vestigia in Senecae et Plutarchi libris de animi tranquillitate nobis servata sunt. Operae igitur pretium est ad illa *certa* argumenta, quae diatribae propria esse dicit Cic. Tusc. III 81, in Plutarchi scripto περὶ εὐθυμίας enucleanda illos locos colligere, quos apud alios diatribarum sectatores maxime tractatos invenimus. Sed hoc in labore cautela atque ratione opus erit. Nam in diatribam non modo ex Cynica et Stoica secta, sed etiam ex aliis

sectis philosophicis, ex Epicurea praecipue, multae sententiae fluxerunt. Quod quamquam concedo, tamen minime facere possum cum Pohlenzio, qui nuper Plutarchi librum περὶ εὐθυμίας totum ad Epicureum aliquem referre conatus est[1]). Nam primum pro certo habeo Plutarchum non unum fontem secutum esse, sed complures, cum ipse dicat: 208,11 ἀνελεξάμην περὶ εὐθυμίας ἐκ τῶν ὑπομνημάτων, ὧν ἐμαυτῷ πεποιημένος ἐτύγχανον. Tamen continuo dicit Pohlenz de uno hypomnemate. Quomodo deinde Pohlenz Epicuri sectatorem dicentem facere potest (211,7): ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν (sc. 'Επίκουρος) ἄτοπος? Denique vix credendum est Epicureum ad sententias confirmandas tot Cynicorum et Stoicorum exempla attulisse, ut 213,12. 215,4. 240,4 Diogenis exemplum adhibeatur, 215,5 Zenonis, 216,11. 235,8 Stilponis, 220,14 Antipatri.

Iam ad rem ipsam aggressurus in tres partes opus dividam, quarum prima erit, qua re homines miseri sint; secunda, quid homo de se ipso scire debeat, ut beatus sit; tertia, quomodo adversus fortunam sapiens se praestare debeat.

§ 1.

1) Ac primum quidem saepe in diatribis dicuntur homines bonis suis non contentos esse atque omnia sua vituperantes aliorum vitam fortunasque semper laudare.

Plut. 221,23 οἱ δεδεμένοι εὐδαιμονίζουσιν τοὺς λελυμένους, ἐκεῖνοι δὲ τοὺς ἐλευθέρους, οἱ δὲ ἐλεύθεροι τοὺς πολίτας, οὗτοι δὲ πάλιν αὖ τοὺς πλουσίους, οἱ δὲ πλούσιοι τοὺς σατράπας, οἱ δὲ σατράπαι τοὺς βασιλεῖς, οἱ δὲ βασιλεῖς τοὺς θεούς, μονονοὺ βροντᾶν καὶ ἀστράπτειν θέλοντες.

Tel. 31,14 παῖς μὲν ὢν ἐπιθυμεῖ ἔφηβος γενέσθαι, ἔφηβος δὲ γενόμενος ζητεῖ πάλιν τὸ χλαμύδιον... εἶτα 'Αθηναῖος γενέσθαι, εἶτα ἄρξαι, εἶτα βασιλεῦσαι, εἶτα, ὥσπερ 'Αλέξανδρος, ἀθάνατος

[1]) in Hermae vol. XL (1905). p. 275.

γενέσθαι· εἰ δὲ καὶ τούτου τύχοι, οἶμαι, ἵνα Ζεὺς γένηται ἐπιθυμήσει.

Hor. sat. I, 1

Qui fit Maecenas, ut nemo, quam sibi sortem
seu ratio dederit seu fors obiecerit, illa
contentus vivat, laudat diversa sequentis?
'O fortunati mercatores!' sq. [1]).

Alia forma huius sententiae illa est:

222,11 κλαίων ὅτι μὴ φορεῖ πατρικίους· ἐὰν δὲ καὶ φορῇ, ὅτι μηδέπω στρατηγεῖ Ῥωμαίων· ἐὰν δὲ καὶ στρατηγῇ, ὅτι μὴ ὑπατεύει· καὶ ὑπατεύων, ὅτι μὴ πρῶτος, ἀλλ' ὕστερος ἀνηγορεύθη.

Sen. de ira III 31,2 *Dedit mihi praeturam: sed consulatum speraveram. dedit duodecim fasces: sed non fecit ordinarium consulem. a me numerari voluit annum: sed deest mihi ad sacerdotium* sq. [2]).

2) Eadem de causa homines semper inquieti sunt atque ad tranquillitatem assequendam loca saepe commutant. Sed nihil proficiunt; nam vitia quoquoversus secum ducunt.

212,4 ὥσπερ οἱ δειλοὶ καὶ ναυτιῶντες ἐν τῷ πλεῖν, εἶτα ῥᾷον οἰόμενοι διάξειν, ἐὰν εἰς γαῦλον ἐξ ἀκάτου καὶ πάλιν ἐὰν εἰς τριήρη μεταβῶσιν, οὐδὲν περαίνουσιν, τὴν χολὴν καὶ τὴν δειλίαν συμμεταφέροντες ἑαυτοῖς· οὕτως αἱ τῶν βίων ἀντιμεταλήψεις οὐκ ἐξαιροῦσι τῆς ψυχῆς τὰ λυποῦντα καὶ ταράττοντα [3]).

Hor. ep. I 11,27

caelum, non animum mutant qui trans mare currunt.
strenua nos exercet inertia, navibus atque
quadrigis petimus bene vivere: quod petis hic est,
est Ulubris, animus si te non deficit aequus [4]).

---

[1]) cf. etiam Plut. III 225,20. 226,16. 229,12. Epict. ench. c. 29,3. Dio Chrys. or. XXXVIII, 44. [Hippocr.] ep. XVII, 26. [Luc.] Cyn. c. 17. Maximus Tyrius diss. XXI, 1.

[2]) cf. Liban. I 356,1 (Foerster) ἄρχει τις πόλεως· ὅτι μὴ καὶ ἔθνους, ἀτυχεῖ· ἔθνους ἕτερος· ὅτι μὴ πλειόνων, ἄθλιος· πλειόνων ἄλλος, ὅτι μὴ ὕπαρχος sq.

[3]) 210,17. 225,4.

[4]) cf. ep. I 1,82. od. III 1,37.

Sen. ep. 28,1 *admiraris quasi rem novam, quod peregrinatione tam longa et tot locorum varietatibus non discussisti tristitiam gravitatemque mentis. Animum debes mutare, non caelum. Licet vastum traieceris mare . . . sequentur te quocunque perveneris vitia* sq. [1]).

Sen. de tranqu. 2,13 *inde peregrinationes suscipiuntur vagae et litora pererrantur, ut ait Lucretius „Hoc se quisque modo semper fugit". Sed quid prodest, si non effugit. Itaque scire debemus non locorum vitium esse, quo laboramus, sed nostrum* [2]).

3) Aliud tranquillitatis impedimentum invidia est, quae privata bona parvi aestimat atque aliorum fortunas limis oculis intuetur.

Plut. 223,26 οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ πρὸς ἑτέρους μᾶλλον ἢ πρὸς ἑαυτοὺς ὑπ' ἀβελτερίας εἰθίσμεθα ζῆν καὶ πολὺ τὸ δύσζηλον ἡ φύσις ἔχουσα καὶ τὸ βάσκανον οὐ χαίρει τοσοῦτον τοῖς ἰδίοις ὅσον ἀνιᾶται τοῖς ἀλλοτρίοις ἀγαθοῖς. 221,15 τὸν δὲ ἑαυτῶν βίον ἔχοντα πολλὰς οὐκ ἀτερπεῖς ἀναθεωρήσεις ἐῶσιν, ἔξω βλέποντες ἀεὶ καὶ θαυμάζοντες ἀλλοτρίας δόξας καὶ τύχας, ὥσπερ μοιχοὶ τὰς ἑτέρας γυναῖκας, αὑτῶν δὲ καὶ ἰδίων καταφρονοῦντες.

Hor. sat. I 1, 108:

Illuc unde abii redeo, qui nemo . . .
se probet ac potius laudet diversa sequentis,
quodque aliena capella gerat distentius uber
tabescat [3]).

Sen. ep. 92,32 *divites superne despiciat, quorum nemo tam suo laetus est quam tristis alieno* [4]).

Praecipue autem diatribarum auctores monent, ne quis nobilibus atque divitibus invideat.

Plut. 221,19 καὶ τοῦτο μέγα πρὸς εὐθυμίαν ἐστὶ . . . τοὺς ὑποδεεστέρους ἀποθεωρεῖν καὶ μή, καθάπερ οἱ πολλοί, πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας ἀντιπαρεξάγουσιν.

---

[1]) ep. 28,5.

[2]) cf. ep. 120,21. (Lucret. III 1057–1070.) Muson. 42,6. 45,1 (Hense).

[3]) cf. ep. I 2,57.

[4]) Sen. de ira XXX, 2. Dio Chrys. or. XXXVIII, 43 τὸ τοῖς κακοῖς ἐφήδεσθαι τοῖς τῶν πλησίων καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἄχθεσθαι.

Hor. sat. I 1,108

. . . *qui nemo . . . . se maiori pauperiorum*
turbae comparet, hunc atque hunc superare laboret.
Sic festinanti semper locupletior obstat.

Sen. de tranqu. X, 5 *Nec invideamus altius stantibus; quae excelsa videbantur, praerupta sunt.*

Stob. flor. 94,29 (Φαβωρίνου) τὸν δὲ εὐθυμεῖσθαι θέλοντα χρὴ ἐν μὲν τοῖς ἀγαθοῖς ἀφορᾶν εἰς τοὺς ἐλάττω ἀγαθὰ κεκτημένους, ἐν δὲ τοῖς κακοῖς εἰς τοὺς μᾶλλον δυστυχοῦντας.

4) Nam divites non sunt introrsus beati, felicitas eorum extrinsecus est.

Plut. 224,1 μὴ μόνον ὅρα τὰ λαμπρὰ καὶ τὰ περιβόητα τῶν ζηλουμένων ὑπὸ σοῦ καὶ θαυμαζομένων, ἀλλ' ἀνακαλύψας καὶ διαστείλας ὥσπερ ἀνθηρὸν παραπέτασμα τὴν δόξαν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπιφάνειαν ἐντὸς γενοῦ καὶ κατόψει πολλὰ δυσχερῆ καὶ πολλὰς ἀηδίας ἐνούσας αὐτοῖς.

Sen. ep. 115,9 *omnium istorum, quos incedere altos vides, bratteata felicitas est. Inspice et scies sub ista tenui membrana dignitatis quantum mali iaceat*[1]).

Lucian. somn. c. 24 ἢν δὲ ὑποκύψας ἴδῃς τά γ' ἔνδον, ὄψει . . .

5) Homines id quod petebant non consecuti alios semper accusant, non se ipsos.

Plut. 225,10 ἀλλὰ μειζόνων ἐφιεμένους ταῖς ἐλπίσιν εἶτ' ἀποτυγχάνοντας αἰτιᾶσθαι δαίμονα καὶ τύχην ἀλλὰ μὴ τὴν ἑαυτῶν ἀβελτερίαν.

Tel. 5,9 ἀλλ' ἡμεῖς πάντα μᾶλλον αἰτιώμεθα ἢ τὴν ἑαυτῶν δυστροπίαν καὶ κακοδαιμονίαν, τὸ γῆρας, τὴν πενίαν. . .

Epict. ench. c. 5 ὅταν οὖν ἐμποδιζώμεθα ἢ ταρασσώμεθα ἢ λυπώμεθα, μηδέποτε ἄλλον αἰτιώμεθα, ἀλλ' ἑαυτούς[2]).

---

[1]) Sen. de tranqu. X,5.
[2]) Ench. c. 48,2.

§ 2.

1) Iam quid Plutarchus de fonte tranquillitatis dixerit, paucis absolvam. Atque primum quidem multum tribuit studio se ipsum cognoscendi, qua re propius accedit ad philosophiam Cynicam, quippe quae illud „se ipsum cognoscere“ principium philosophiae duxerit[1]). De Demonacte traditum est Stob. flor. XXI, 8,2 Δ. ἐρωτηθείς, πότε ἤρξατο φιλοσοφεῖν, ὅτι καταγιγνώσκων, ἔφη, ἐμαυτοῦ ἠρξάμην.

Hiscum cf. Plut. 221,19 καίτοι καὶ τοῦτο μέγα πρὸς εὐθυμίαν ἐστὶ τὸ μάλιστα μὲν αὑτὸν ἐπισκοπεῖν καὶ τὰ καθ' αὑτόν . . . 227,11 δεῖ τῷ Πυθικῷ γράμματι πειθόμενον αὑτὸν καταμαθεῖν, εἶτα χρῆσθαι πρὸς ἓν ὃ πέφυκε . . . [2]).

Sen. de tranqu. IV, 1 *Inspicere autem debemus primum nosmetipsos.*

Epict. III 14,3 σκώφθητί ποτε, περίβλεψαι, ἐνσείσθητι, ἵνα γνῷς, τίς εἶ[3]).

Cum haec sententia tritissima sit, hi loci sufficiant.

2) Atque etiam in eo, quod de fonte tranquillitatis ipso dicit, consentit cum Cynicis, qui docebant non extrinsecus esse hominibus felicitatem exspectandam, sed in hominis ipsius natura[4]) sitam esse. Dicit Julian. or. VII 208 D, 209 A: ἐκεῖνο γὰρ ἀφίημι τέως ὅτι τῷ Κυνισμῷ τὸ νόμισμα παραχαράττοντι τῇ συνηθείᾳ προσέχειν οὐδαμῶς προσήκει, τῷ λόγῳ δὲ αὐτῷ μόνῳ, καὶ τὸ ποιητέον εὑρίσκειν οἴκοθεν, ἀλλ' οὐ μανθάνειν ἔξωθεν.

Similiter igitur Plut. 213,21 οὐ γὰρ ἡ συνήθεια ποιεῖ τοῖς ἑλομένοις τὸν ἄριστον βίον ἡδύν, ὥς τις εἶπεν, ἀλλὰ τὸ φρονεῖν

---

[1]) E. Weber l. c. p. 98 sq.
[2]) cf. etiam I 158,27 ἂν δὲ πειθόμενοι τῷ θεῷ καὶ τὸ ‘γνῶθι σαυτὸν’ ὡς ἑκάστῳ τοῦ παντὸς ἄξιόν ἐστι μαθόντες . . .
[3]) II 11,1. III 1,18. 12,15. 15,9. Ench. c. 29,5.
[4]) Zeller, II, 1, p. 316.

ἅμα τὸν αὐτὸν βίον ποιεῖ καὶ ἄριστον καὶ ἥδιστον· διὸ τὴν πηγὴν[1]) τῆς εὐθυμίας ἐν αὐτοῖς οὖσαν ἡμῖν ἐκκαθαίρωμεν, ἵνα καὶ τὰ ἐκτὸς ὡς οἰκεῖα καὶ φίλα μὴ χαλεπῶς χρωμένοις συμφέρηται.

I 244,12 (de virt. et vit.) τὸ δὲ ἡδέως ζῆν καὶ ἱλαρῶς οὐκ ἔξωθέν ἐστιν, ἀλλὰ τοὐναντίον ὁ ἄνθρωπος τοῖς περὶ αὐτὸν πράγμασιν ἡδονὴν καὶ χάριν ὥσπερ ἐκ πηγῆς[1]) τοῦ ἤθους προστίθησιν.

Cic. parad. 17 *Nemo potest non beatissimus esse, qui est totus aptus ex sese quique in se uno ponit omnia.*

Muson. 42,8 (Hense) οὗτος (sc. ὁ σοφός) δὲ ἐν αὑτῷ τίθεται τὸ πᾶν.

Sen. ep. 27,3 *nullum autem est (sc. bonum) nisi quod animus ex se sibi invenit.*

Aliam formam huius sententiae bis affert Plutarchus interpretationem Homericam moralem adhibens, quae apud Stoicos studiosissime colebatur.

229,19 ὅτι δ' ἕκαστος ἐν ἑαυτῷ τὰ τῆς εὐθυμίας καὶ τῆς δυσθυμίας ἔχει ταμιεῖα, καὶ τοὺς τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν πίθους οὐκ ἐν Διὸς οὔδει κατακειμένους, ἀλλ' ἐν τῇ ψυχῇ κειμένους...[2])

3) Ut hominibus beatitudo non extrinsecus venit, sed nemo beatus non esse potest nisi ex se ipso, ito malum tum demum homini fit, si malum esse putat. At falsae de rebus opiniones (κεναὶ δόξαι) multos homines miseros reddunt.

234,9 ἐπεὶ... τὰ δὲ πλεῖστα δόξῃ δυσχεραίνειν ἐθιζόμεθα καὶ μανθάνομεν, οὐκ ἄχρηστόν ἐστι πρὸς ταῦτα μὲν ἔχειν ἀεὶ τὸ τοῦ Μενάνδρου πρόχειρον

'οὐδὲν πέπονθας δεινόν, ἂν μὴ προσποιῇ'.

556,11 ἡ μὲν γὰρ φύσις ἐλευθέρους ἡμᾶς καὶ λελυμένους ἀφίησιν, ἡμεῖς δ' αὐτοὶ συνδέομεν ἑαυτούς, συστενοχωροῦμεν, ἐγκατοικοδομοῦμεν, εἰς μικρὰ καὶ γλίσχρα συνελαύνομεν[3]).

[1]) cf. Stob. ecl. II pag. 38,15 W. οἱ δὲ κατὰ Ζήνωνα τὸν Στωικὸν τροπικῶς (ὁρίζονται): ἦθός ἐστι πηγὴ βίου, ἀφ' ἧς αἱ κατὰ μέρος πράξεις ῥέουσι. cf Plut. III 239,15 τὴν τοῦ βίου πηγὴν τὸ ἦθος..., ἀφ' ἧς αἱ καλαὶ πράξεις ῥέουσι.

[2]) Idem fere dicit Plut. (de exil.) III 553,16 illic quoque Homericum locum adhibens nec minus Max. Tyr. V p. 69.

[3]) cf. etiam 210,13 κενῶν δοξῶν. 224,22 πρὸς τὴν κενὴν δόξαν. 552,4 ἡ δόξα. 554,3 ἐκ κενῆς δόξης. 551,10.

Tel. 6,6 ἀνιάσῃ οὐχ ὑπὸ τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἰδίων τρόπων καὶ τῆς ψευδοῦς δόξης.

Sen. ep. 94,6 *nisi opiniones falsas, quibus laboramus, expuleris . . . 17. opinionibus falsis.*

Epict. I 25,28 ἐκεῖνο μέμνησο, ὅτι ἑαυτοὺς θλίβομεν, ἑαυτοὺς στενοχωροῦμεν, τοῦτ' ἔστι τὰ δόγματα ἡμᾶς θλίβει καὶ στενοχωρεῖ.

ench. c. 5 ταράσσει τοὺς ἀνθρώπους οὐ τὰ πράγματα, ἀλλὰ τὰ περὶ τῶν πραγμάτων δόγματα[1]).

Dio Chrys. or. XVI, 4 οὐδὲν γάρ ἐστιν αὐτὸ δεινόν, ἀλλ' ἀπὸ τῆς δόξης.

§ 3.

Quoniam dixi de fonte tranquillitatis, restat ut explicem, quomodo sapiens adversus fortunam se praestare debeat.

1) Frequentissime in diatribis exstat sententia sapientem ex omnibus vitae condicionibus boni aliquid sibi sumere posse.

214,21 οἱ δὲ φρόνιμοι, καθάπερ ταῖς μελίτταις φέρει μέλι τὸ δριμύτατον καὶ ξηρότατον ὁ θυμός, οὕτως ἀπὸ τῶν δυσχερεστάτων πολλάκις χρημάτων οἰκεῖόν τι καὶ χρήσιμον αὑτοῖς λαμβάνουσι[2]). 214,4 κυβείᾳ γὰρ ὁ Πλάτων τὸν βίον ἀπείκασεν, ἐν ᾧ καὶ βάλλειν δεῖ τὰ πρόσφορα καὶ βαλόντα χρῆσθαι καλῶς τοῖς πεσοῦσιν. τούτων δὲ τὸ μὲν βάλλειν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, τὸ δὲ προσηκόντως δέχεσθαι τὰ γιγνόμενα παρὰ τῆς τύχης... ἡμέτερον ἔργον ἐστίν.

Epict. II 5,3 αἱ ψῆφοι ἀδιάφοροι, οἱ κύβοι ἀδιάφοροι· πόθεν οἶδα, τί μέλλει πίπτειν; τῷ πεσόντι δ' ἐπιμελῶς... χρῆσθαι, τοῦτο ἤδη ἐμὸν ἔργον ἐστίν.

[1]) I 19,8. III 3,18. ench. c. 16.

[2]) Gregor. Naz. Ad Seleucum v. 38 p. 1580 vol. 37 (Migne).

τούτοις δ' ἅπασιν ἐμφρόνως ἐντύγχανε
σοφῶς ἁπάντων συλλέγων τὸ χρήσιμον,
φεύγων δ' ἑκάστου τὴν βλάβην κεκριμένως
σοφῆς μελίττης ἔργον ἐκμιμούμενος.

cf. etiam Epict. III 20,12. 15. Tel. 6,1. Plut. 229,23. 231,20. 232,15.

Sen. de tranqu. X, 4 *assuescendum est itaque condicioni suae et quam minimum de illa querendum et quidquid habet circa se commodi apprehendendum. Nihil tam acerbum est, in quo non aequus animus solacium inveniat . . .*[1]).

Pergit Plut. 215,2 ἔξεστι γὰρ μεθιστάναι τὴν τύχην ἐκ τῶν ἀβουλήτων· ἐφυγαδεύθη Διογένης . . .

Tel. 6,7 δεῖ μὴ τὰ πράγματα πειρᾶσθαι μετατιθέναι, ἀλλ' αὑτὸν παρασκευάσαι πρὸς ταῦτά πως ἔχοντα.

Epict. Ench. c. 18 ἐμοὶ δὲ πάντα αἴσια σημαίνεται, ἐὰν ἐγὼ θέλω· ὅτι γὰρ ἂν τούτων ἀποβαίνῃ, ἐπ' ἐμοί ἐστιν ὠφεληθῆναι ἀπ' αὐτοῦ[2]).

Atque id etiam notandum esse puto, quod ad hanc sententiam confirmandam et a Plutarcho et a Seneca Zenonis exemplum ad imitandum proponitur.

215,5 Ζήνωνι τῷ Κιτιεῖ μία ναῦς περιῆν φορτηγός· πυθόμενος δὲ ταύτην αὐτόφορτον ἀπολωλέναι συγκλυσθεῖσαν 'εὖγ', εἶπεν, ὦ τύχη, ποιεῖς, εἰς τὸν τρίβωνα καὶ τὴν στοὰν συνελαύνουσ' ἡμᾶς'[3]).

Sen. de tranqu. XIV, 2 *nuntiato naufragio Zenon noster, cum omnia sua audiret submersa, 'Iubet', inquit, 'me fortuna expeditius philosophare'.*

2) Sapiens, qui scire debet, quid suum et quid alienum sit[4]), haud ignorat bona non sua, sed a fortuna commodata[5]) esse.

Hanc sententiam Plutarchus exemplo tantum illustrat.

233,24 ὁ δὲ τούτου (sc. Περσέως) κρατήσας Αἰμίλιος ἑτέρῳ παραδιδοὺς τὴν ὁμοῦ τι γῆς καὶ θαλάττης ἄρχουσαν δύναμιν ἐστεφανοῦτο καὶ ἔθυεν, εὐδαιμονιζόμενος εἰκότως· οὗτος μὲν γὰρ ᾔδει λαμβάνων

[1]) cf. Plut. (tranqu.) 218,22.

[2]) ench. c. 8 μὴ ζήτει τὰ γινόμενα ὡς θέλεις, ἀλλὰ θέλε τὰ γινόμενα ὡς γίνεται καὶ εὐροήσεις.

[3]) Idem exemplum legimus (de exil.) III 562,14.

[4]) cf. Epict. IV 5,7 τὸ παιδεύεσθαι τοῦτ' ἔστι, μανθάνειν τὰ ἴδια καὶ τὰ ἀλλότρια. Plut. 213,25 ἵνα καὶ τὰ ἐκτὸς ὡς οἰκεῖα . . . συμφέρηται. 214,6. 23. 228,19.

[5]) Simile aliquid exstat apud Eurip. Phoen. 555.

ἀρχὴν ἀποδοθησομένην, ἐκεῖνος δὲ (sc. Περσεὺς) ἀπέβαλε μὴ προσδοκήσας.

Clarius expressa est haec sententia (consol. ad. Apoll.) I 260,21 διὸ καὶ μοιρίδιον χρέος εἶναι λέγεται τὸ ζῆν ὡς ἀποδοθησόμενον, ὃ ἐδανείσαντο ἡμῶν οἱ προπάτορες. ὃ δὴ καὶ εὐκόλως καταβλητέον καὶ ἀστενάκτως, ὅταν ὁ δανείσας ἀπαιτῇ[1]).

Apud Stob. flor. 105,56 Bionis hoc dictum exstat: τὰ χρήματα τοῖς πλουσίοις ἡ τύχη οὐ δεδώρηκεν, ἀλλὰ δεδάνεικεν.

Tel. 11,1 ὅταν ἡ μισθώσασα φύσις τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀφαιρῆται, τὰ ὦτα, . . . οὐχ ὑπομένω . . .

Cic. parad. 9 *Ille haec ludibria fortunae ne sua quidem putavit, quae nos appellamus bona.*

Hor. sat. II 2,129

nam proprium telluris erum natura neque illum
nec me nec quemquam statuit . . .

Sen. de tranqu. XI, 1 *corpus . . . suum et oculos et manum . . . inter precaria numerat vivitque ut commodatus sibi et reposcentibus sine tristitia redditurus . . .*[2]).

Epict. IV 1,103 Εἶτα σύμπαντα εἰληφὼς παρ' ἄλλου καὶ αὐτὸν σαυτόν, ἀγανακτεῖς καὶ μέμφῃ τὸν δόντα, ἂν σού τι ἀφέληται . . .[3]);

3) Semper paratus est sapiens, quae sunt fortunae bona, reddere. Inopinantem enim magis calamitates feriunt, quam eum, qui praeparatus est. Cum hac sententia saepe coniunctum fuisse videtur apopthegma Anaxagoιae, quod apud Plutarchum bis exstat, semel praeterea apud Epictetum. Atque etiam apud Senecam vestigia huius apopthegmatis facile cognosces.

232,23 ᾧ δὲ δίδωσι πρὸς τὴν τύχην ἀδεῶς καὶ ἀτρόμως εἰπεῖν ὁ λογισμός

'ἡδὺ μέν, ἄν τι φέρῃς, ὀλίγον δ' ἄχος, ἂν ἀπολείπῃς,'

[1]) cf. I 283,20.

[2]) Ep. 120,18.

[3]) Alios locos vide apud Wendland-(Kern) l. c. p. 59. Bruno Lier, Topica carminum sepulcralium Latinorum, Philol. vol. LXII. (1903) p. 445 sq. Skutsch, Consolatio ad Liviam (Pauly-Wiss. IV. p. 933 sq.)

τοῦτον ἥδιστα ποιεῖ χρῆσθαι τοῖς παροῦσι τὸ θαῤῥαλέον...ἔξεστι γὰρ τὴν Ἀναξαγόρου διάθεσιν, ἀφ' ἧς ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ παιδὸς ἀνεφώνησεν 'ᾔδειν θνητὸν γεννήσας', μὴ θαυμάζοντας μόνον, ἀλλὰ καὶ μιμουμένους ἐπιλέγειν ἑκάστῳ τῶν τυχηρῶν 'οἶδα τὸν πλοῦτον ἐφήμερον ἔχων . . . οἶδα — οἶδα — οἶδα . . . ὁ μὲν οὖν Καρνεάδης ἐπὶ πραγμάτων μεγάλων ὑπεμίμνησκεν, ὅτι πᾶν καὶ ὅλον ἐστὶν εἰς λύπην καὶ ἀθυμίαν τὸ ἀπροσδόκητον[1]).

Epict. III 24,104 εἶτα ἄν τι γένηται τῶν λεγομένων ἀβουλήτων, εὐθὺς ἐκεῖνο πρῶτον ἐπικουφίσει σε, ὅτι οὐκ ἀπροσδόκητον· μέγα γὰρ ἐπὶ πάντων τὸ 'ᾔδειν θνητὸν γεγεννηκώς.' οὕτῳ γὰρ ἐρεῖς καὶ ὅτι . . . 'ᾔδειν — ᾔδειν — ᾔδειν — ᾔδειν.

Sen. de tranqu. XI, 6 *Quicquid enim fieri potest, quasi futurum sit, prospiciendo malorum omnium impetus molliet . . . Morbus enim, captivitas, ruina, ignis, nihil horum repentinum est. Sciebam in quam tumultuosum me contubernium natura clusisset: totiens — totiens — saepe — multos.*

XIII, 2 *Nam qui multa agit, saepe fortunae potestatem sui facit: quam tutissimum est raro experiri, ceterum semper de illa cogitare et nihil sibi de fide eius promittere . . . Hoc est, quare sapienti nihil contra opinionem dicamus accidere.*

ep. 107,4 *Id agendum est, ne quid nobis inopinatum sit.* 12 *paratos nos inveniat atque impigros fortuna.* 18,8 *ne imparatos fortuna deprehendat*[2]).

4) Qui hoc modo se gerit, nunquam vulgi exemplum sequens exclamabit illud „non speravi“.

---

[1]) (de coh. ira.) III 205,17 ἐκστατικὸν γάρ ἐστι τὸ ἄφνω καὶ ἀπροσδόκητον. δεῖ δὲ . . . χρῆσθαι τῷ Ἀναξαγόρᾳ καὶ καθάπερ ἐκεῖνος . . . . εἶπεν 'ᾔδειν ὅτι θνητὸν ἐγέννησα' . . . ἐπιφωνεῖν . . . ᾔδειν — ᾔδειν — ᾔδειν — ᾔδειν. cf. etiam (cons. ad. Apoll.) I 289,22. Dio Chrys. or. XXXVII, 37.

[2]) cf etiam (Cons. ad. Apoll.) 274,18 ἀλλ' ἐχρῆν προσδοκᾶν καὶ προκατακεκρικέναι τῶν ἀνθρωπείων τὴν ἀδηλότητα καὶ οὐδένειαν, καὶ οὐκ ἂν νῦν ἀπαράσκευος ὥσπερ ὑπὸ πολεμίων ἐξαίφνης ἐπελθόντων ἐλήφθης cf. etiam locos a Wyttenbachio (Animadvers. ad 112 D) allatos et locos, quos collegit Nauck ad Eurip. fr. 964.

233,11 αἱ γὰρ τοιαῦται παρασκευαὶ καὶ διαθέσεις, ἐάν τι συμβῇ τῶν ἀβουλήτων μὲν, οὐκ ἀπροσδοκήτων δὲ, μὴ δεχόμεναι τὸ 'οὐκ ἂν ᾤμην' καὶ τὸ 'ἀλλ' ἤλπιζον' καὶ τὸ 'ταῦτ' οὐ προσεδόκων.'

Cic. de offic. I 81[1]) *ingenii magni est praecipue cogitatione futura et aliquanto ante constituere, quid accidere possit in utramque partem et quid agendum sit, cum quid convenerit, nec committere ut aliquando dicendum sit: „Non putaram“.*

Sen. de tranqu. XI, 5 *ne quid ex iis, quae eveniunt subitum sit . . .* 7 *Sero animus ad periculorum patientiam post pericula instruitur. „Non putavi hoc futurum“.*

[Plut.] (cons. ad Apoll.) 274,17 'ἀλλ' οὐ γὰρ ἤλπιζον,' φησί, 'ταῦτα πείσεσθαι, οὐδὲ προσεδόκων.'

5) Interdum hoc loco communi cum Plutarchus utitur, sapiens, ut demonstret, quantopere sit paratus, ad fortunam verba derigit.

232,23 ᾧ δὲ δίδωσι πρὸς τὴν τύχην ἀδεῶς καὶ ἀτρόμως εἰπεῖν ὁ λογισμός

'ἡδὺ μὲν, ἄν τι φέρῃς, ὀλίγον δ' ἄχος, ἂν ἀπολείπῃς.'

Sen. de tranqu. XI, 2 *quandoquidem autem reddere iubebitur, non queretur cum fortuna, sed dicet: „Gratias ago pro eo, quod possedi habuique . . . si quid habere me tui volueris, etiam nunc servabo, si aliud placet, ego vero . . . reddo“.*

Epict. IV 10,14 ἀρκεῖ μοι, ἂν δύνωμαι πρὸς τὸν θεὸν ἀνατεῖναι τὰς χεῖρας καὶ εἰπεῖν ὅτι 'ἃς ἔλαβον ἀφορμὰς παρά σου . . . οὐκ ἠμέλησα . . . πάλιν αὐτὰ ἀπόλαβε . . .'

6) Sapiens omnino fortunae fortiter obviam ire debet.

235,21 ἀηττήτους[2]) πρὸς τὸ μέλλον εἶναι καὶ θαῤῥαλέους πρὸς τὴν τύχην λέγοντας, ἃ Σωκράτης . . . πρὸς τοὺς δικαστὰς

---

[1]) Haec sententia iam in fonte Cieceronis fuisse mihi videtur, nam Plut. III 205,18 testatur Panaetium quoque, ut praeparatus homo sit adversus fortunam, admonuisse atque hac occasione Anaxagorae apopthegma adhibuisse.

[2]) De hac voce apud Stoicos usitata vide etiam Epict. I 18,21.

ἔλεγεν, ὡς ἀποκτεῖναι μὲν Ἄνυτος καὶ Μέλητος δύνανται, βλάψαι δ'οὐ δύνανται. 237,16 ὁ γὰρ εἰπὼν 'προκατείλημμαί σ,' ὦ τύχη, καὶ πᾶσαν τὴν σὴν ἀφήρημαι παρείσδυσιν, ... 238,9 πολλοὶ ... ἀγνοοῦντες, ὅσον ἐστὶ πρὸς ἀλυπίαν ἀγαθὸν τὸ μελετᾶν καὶ δύνασθαι πρὸς τὴν τύχην ἀνεῳγόσι τοῖς ὄμμασι ἀντιβλέπειν ...

Tel. 48,3 οὕτως ἀνὴρ ἀγαθὸς εἴποι πρὸς τὴν τύχην 'ἀλλ' οὖν γε ἄνδρα, καὶ οὐ βλᾶκα.'

Cic. parad. 34 *cui quidem etiam, quae vim habere maximam dicitur, fortuna ipsa cedit.*

Hor. sat. II 2,135

quocirca vivite fortes
fortiaque adversis opponite pectora rebus[1]).

Epict. II 17,29 ἀνατεῖναι τὸν τράχηλον πρὸς τὰ πράγματα ὡς ἐλεύθερον ... μηδὲν φοβούμενον τῶν συμβῆναι δυναμένων.

Sen. de tranqu. XI, 1 *tanta enim fiducia sui est, ut obviam fortunae ire non dubitet nec unquam loco illi cessurus sit.* cf. ep. 18,11.

Magnum praeterea in rebus adversis solacium id est, quod omnes homines eodem necessitatis vinculo tenentur.

235,1 οὐδεὶς γὰρ οὕτω τοῦ παθητικοῦ καταφερομένου καὶ ὀλισθάνοντος ἀντιλαμβάνεται λόγος, ὡς ὁ τῆς κοινῆς καὶ φυσικῆς ἀνάμνησιν ποιῶν ἀνάγκης.

Hor. carm. III 1,14

aequa lege necessitas
sortitur insignes et imos,
omne capax movet urna nomen[2]).

---

[1]) Cf. sat. II 7,88. ep. I 1,68. Recte mihi Kiessling (sat. II 2,135) hanc sententiam ad Epicurum referre videtur, qui dixit: (Diog. X, 131) πρὸς τὴν τύχην ἀφόβους παρασκευάζει. Atque fortasse apud Plutarchum quoque, ut iam dixi (p. 33), nonnulla Epicuri sunt, praesertim cum illo Plutarchi loco Epicuri ipsius nomen legatur: 232,15 οὐ γὰρ μόνον 'ὁ τῆς αὔριον ἥκιστα δεόμενος', ὥς φησιν Ἐπίκουρος 'ἥδιστα πρόσεισι πρὸς τὴν αὔριον.' Sed probabilius est totum de fortuna locum hausisse Plutarchum ex Stoicis, quod nuper nos docuit Schlemm ad Zenonem referens Plutarchi libellum „περὶ τύχης". (De fontibus Plutarchi commentationum *de audiendis poetis* et *de fortuna*, Göttingen 1893.)

[2]) cf. etiam carm. II 3,25. 18,32. I 4,13.

Sen. tranqu. X, 3 *omnes cum fortuna copulati sumus: aliorum aurea catena est, aliorum laxa* ...

Huius sententiae tritissimae exempla alia afferre omitto[1]).

7) Denique sapientem mortem timere minime decet. Quin etiam a morte voluntaria cum opus sit, non abhorrebit. Iam doctrinam vere stoicam habemus[2]).

236,22 παραλόγου δέ τινος καὶ μεγάλου καταλαβόντος καὶ κρατήσαντος, ἐγγὺς ὁ λιμὴν καὶ πάρεστιν ἀπονήξασθαι τοῦ σώματος ὥσπερ ἐφολκίου μὴ στέγοντος[3]).

Epict. IV 10,27 εἰ οὕτω τάλας εἰμί, λιμὴν τὸ ἀποθανεῖν. οὗτος δ' ἐστὶν ὁ λιμὴν πάντων. 237,10 ᾧ γὰρ ἔξεστι ... ἀδεῶς ἀπελθεῖν εἰπόντα

'λύσει μ' ὁ δαίμων αὐτός, ὅταν ἐγὼ θέλω'

(Eurip. Bacch. 498), τί ἂν τούτῳ χαλεπὸν ... ;

Hor. ep. I 16,78

ipse deus, simulatque volam, me solvet.

Haec exempla attulisse satis habeo, cum sententia frequentissime exstet.

II. Sentententiae diatribae, quales reperiuntur in libro περὶ φιλοπλουτίας inscripto.

Postquam de tranquillitate animi dixi, sequitur, ut de cupiditate divitiarum disseram, quod argumentum maxime in diatriba tractabatur. Aristophanem, qui iam de hac materia comœdiam scripserat, posteriores comici secuti sunt atque apud hos quidem senex avarus typus comœdiae factus est[4]). Accedit quod Cynici Stoicique divitias omnino

---

[1]) cf. etiam locos, quos affert Wendland-(Kern) l. c. p. 58. Skutsch, l. c. p. 933 sq.

[2]) Zeller, III, 1 p. 303 ff.

[3]) cf. etiam Cic. de offic. I 81. Sen. ep. 70,16. 120,14. Epict. I 24,20. 25,18. II 1,19. Hense, Tel. rel. proleg. XCIX.

[4]) cf. Plaut. Aulularia.

reiciendas esse docebant. Quae cum ita sint intellegere possumus, quare idem thema tractaverint: Teles[1]), Cicero[2]), Varro[3]), Philo[4]), Horatius[5]), Persius[6]), Seneca[7]), Dio Chrys.[8]), Lucianus[9]), Juvenalis[10]), Clemens Alexandrinus[11]), Gregorius Nazianzenus[12]). Quod de hac ipsa diatriba Seneca ep. 108,11 dicit: *„De contemptu pecuniae multa dicuntur et longissimis orationibus hoc praecipitur, ut homines in animo, non in patrimonio putent esse divitias, eum esse locupletem, qui paupertati suae aptus sit et parvo se divitem fecit“*, iam videbimus in Plutarchi commentatione περὶ φιλοπλουτίας paria vel similia tractari iisdem saepe argumentis adhibitis. Neque solum eadem scriptor noster avaro opprobrio dat, sed etiam gravis atque aspera ratio castigandi, quam ex aliis diatribis novimus, apud Plutarchum quoque invenitur:

cf. 361,9 καὶ ταῦτα πρὸς τὴν ὀνώδη καὶ μυρμηκώδη λέγω ταύτην φιλοπλουτίαν· ἑτέρα δ' ἐστὶν ἡ θηριώδης συκοφαντοῦσα καὶ κληρονομοῦσα καὶ παραλογιζομένη καὶ πολυπραγμονοῦσα καὶ φροντίζουσα καὶ ἀριθμοῦσα, τῶν φίλων ἔτι πόσοι ζῶσιν...

Invehitur Plutarchus in avarum conviciis: (360,13) ὦ κακόδαιμον. (360,21) ὦ πονηρέ. (364,7) ὦ ταλαίπωρε. (366,20) ἀβέλτερε. Comparat avaros cum serpentibus, scarabaeis, araneis omnia interficientibus, nulla re utentibus (361,15), cum asino balneatoris, qui lignum semper et sarmenta portans fumo et cinere sordidus est neque unquam lavatur (361,5).

Cum igitur constituerim Plutarchi commentationem cum aliis eiusmodi scriptis comparare, dicere in animo habeo

1) Teles, περὶ πενίας καὶ πλούτου (Hense, p. 24.)
2) parad. VI.
3) περὶ φιλαργυρίας et saepe alibi.
4) cf. Wendland-[Kern] l. c. p. 8 sq.
5) sat. I, 1. II, 2.
6) sat. V.
7) ep. 119. de ira III 32. 33.
8) or. IV. VII. XVII. LXXIX.
9) et in Timone et multis aliis locis.
10) sat. XIV. cf. Schütze l. c. p. 9.
11) Paedag. II. Quis dives sal. cons. possit.
12) κατὰ τῶν πλουτούντων p. 856 vol. 37. (Migne).

1) de avaritiae proprietate.
2) de avari natura atque condicione.
3) de singulis avari in acquirendo vitiis.
4) de fructibus, quos carpit avarus ex divitiis.

§ 1.

1) Sed iam mihi de singulis dicturo notandum est in diatribis de duobus saepe avaritiae typis agi, a) de sordida avaritia b) de luxuriosa avaritia vel potius de divite luxurioso. Quos duos typos Plutarchus quoque recepit et in priore parte scripti (c. I—VIII) avaritia quaestuosa tractatur, in secunda parte (c. VIII—X) de avaritia sumptuosa, ut ita dicam, agitur:

364,16 'τί οὖν;' φήσει τις, 'οὐχ ὁρᾷς καὶ χρωμένους ἐνίους δαψιλῶς τοῖς χρήμασιν;' 'σὺ δ' οὐκ ἀκούεις' φήσομεν ''Αριστοτέλους λέγοντος, ὅτι οἱ μὲν οὐ χρῶνται, οἱ δὲ παραχρῶνται, καθάπερ οὐδ' ἑτέρου προσήκοντος;'

Cic. parad. 49 *venio enim iam ad sumptuosum, relinquo istum quaestuosum.*

Hor. sat. I 1,101
quid mi igitur suades? ut vivam Naevius aut sic
ut Nomentanus? pergis pugnantia secum
frontibus adversis componere . . .[1]).

2) Stoicos studiosissime philosophum cum medico, vitia cum morbis comparasse[2]), testis est Cic. Tusc. I 27. A nostro quoque scriptore avaritia morbus nominatur, quin etiam furor significatur, quocum Cynici vitia hominum libenter comparabant:

358,3 ὅταν ἰατρὸς πρὸς ἄνθρωπον εἰσελθὼν ... 'ψυχικὴ νόσος' ἔφη καὶ ἀπῆλθεν· οὐκοῦν καὶ ἡμεῖς, οταν ἴδωμεν ἄνδρα τῷ πορισμῷ προστετηκότα ... τί φήσομεν τὸ πάθος εἶναι; . . . 357,9 οὗτος οὐκ οἴεται δεῖσθαι τοῦ θεραπεύσοντος ... 357,22 οὐ χρυσίον ἐστὶν οὐδ' ἀργύριον τὸ θεραπεῦον οὐδ' ἵπποι καὶ

1) cf. Pers. V, 132 sq. *avaritia.* 145 *luxuria.* Lucian. Tim. c. 16.
2) cf. Wendland, quaest. Muson. p. 12.

πρόβατα καὶ βόες, ἀλλ' ἐκβολῆς δεῖται καὶ καθαρμοῦ. πενία γὰρ οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἀπληστία τὸ πάθος αὐτοῦ...

Cf. Sen. ad Helv. matr. XI, 4 *non enim sitis illa, sed morbus est.*

ep. 119,12 *dicere solemus: febris illum tenet.*

Hor. ep. I 2,47

non domus et fundus, non aeris acervus et auri
aegroto domini deduxit corpore febris . . . sq.[1])

et multi alii loci, quos longum est enumerare.

3) Furor nominatur avaritia:

359,1 οὐ μανικὸν οὐδ' οἰκτρὸν[2]) τὸ πάθος;

Hor. sat. II 3,79

huc propius me
dum doceo insanire omnes vos ordine, adite.
danda est ellebori multo pars maxima avaris:
nescio an Anticyram ratio illis destinet omnem.

107 *delirus et amens.* 120 *insanus . . .*

Sen. ad Helv. matr. X, 6 *Nonne furor et ultimus mentium error est . . .* XII, 3 *Dementes!*

Dio Chr. or. IV, 93 μάλιστα δὲ περὶ τὴν τοῦ ἀργυρίου κτῆσιν ἔκφρων καὶ συντεταμένος.

Juven. sat. XIV, 136

cum furor haud dubius, cum sit manifesta phrenesis[3]).

4) Simili modo non raro comparatur avaritia cum siti insanabili hydropici; qualis locus apud Plutarchum quoque exstat; atque quamquam hic hydropis nomen non legitur, tamen sine dubio ille morbus intellegendus est, quod iam ex exemplis, quae afferam, videbis.

---

[1]) cf. ep. I 2,51. sat. II 3,121. Ps.-Hippocr. ep. XVII, 42. Gregor. Naz. Adv. op. amant. v. 6 et v. 203.

[2]) cf. Gregor. Naz. l. c. v. 6 οἰκτροῦ πάθους.

[3]) Gregor. Naz. Ad Seleucum v. 15 p. 1578 l. c.

357,11 καίτοι τῶν διψώντων τὸν μὲν οὐ πεπωκότα προσδοκήσειεν ἄν τις ἀπαλλαγήσεσθαι πιόντα τοῦ δίψην, τὸν δὲ πίνοντα συνεχῶς καὶ μὴ παυόμενον, οὐ πληρώσεως, ἀλλὰ καθάρσεως οἰόμεθα δεῖσθαι· καὶ κελεύομεν ἐμεῖν, ὡς οὐχ ὑπ' ἐνδείας ὀχλούμενον, ἀλλά τινος δριμύτητος ἢ θερμότητος αὐτῷ παρὰ φύσιν ἐνούσης.

Tel. 29,1 ὅμοιον γὰρ, φησὶν ὁ Βίων, ὡς εἴ τις τὸν ὑδρωπικὸν βουλόμενος παῦσαι τοῦ δίψους τὸν μὲν ὕδρωπα μὴ θεραπεύοι, κρήνας δὲ καὶ ποταμοὺς αὐτῷ παρασκευάζοι. ἐκεῖνος τε γὰρ ἂν πρότερον πίνων διαρραγείη ἢ παύσαιτο τοῦ δίψους.

Stob. flor. 93,31 (Teles) ἀεὶ δ' ἀνία τις αὐτῷ πάρεστιν, ὅπως ἂν γένηται, καὶ ὥσπερ ἡ τῶν ὑδριώντων νόσος αὔξεται πρὸς τὸ μᾶλλον ποθεῖν, ἀφ' ὧν πίμπλαται.

Hor. carm. II 2,13

crescit indulgens sibi dirus hydrops
nec sitim pellit, nisi causa morbi
fugerit venis et aquosus albo corpore languor[1]).

Mirabilis consensus hac in re est inter Plutarchum atque Horatium, quem iam Heinze animadvertit.

356,26 ἐκεῖνος γὰρ ('Αρίστιππος) εἴωθε λέγειν, ὅτι πολλὰ μέν τις ἐσθίων, πολλὰ δὲ πίνων, πληρούμενος δὲ μηδέποτε πρὸς τοὺς ἰατροὺς βαδίζει καὶ πυνθάνεται, τί τὸ πάθος καὶ τίς ἡ διάθεσις καὶ πῶς ἂν ἀπαλλαγείη. εἰ δέ τις ἔχων πέντε κλίνας δέκα ζητεῖ, καὶ κεκτημένος δέκα τραπέζας συνωνεῖται τοσαύτας[2]) ... οὐ γίγνεται μεστός, ἀλλ' ἀπλήρωτός ἐστι πάντων, οὗτος οὐκ οἴεται δεῖσθαι τοῦ θεραπεύσοντος καὶ δείξοντος, ἀφ' ἧς αἰτίας τοῦτο πέπονθεν.

Hor. ep. II 2,146

si tibi nulla sitim finiret copia lymphae,
narrares medicis; quod quanto plura parasti,
tanto plura cupis, nulline faterier audes?[3])

---

[1]) Comparationem hanc avari cum hydropico attribuit Stob. flor. 10,46 Diogeni. De hac re cf. Heinze, de Horatio etc. p. 27. Hense, Tel. rel. p. 29 Anm. 1. Haec comparatio exstat etiam apud Greg. Naz. De virtute v. 446, p. 712 l. c.

[2]) Simillimum aliquid exstat apud Liban. I 355,8 (Foerster).

[3]) Non raro invenitur haec comparatio, qua dicitur, homines corporis morbo affectos ad medicum ire, sed animi vitiis aegrotantes

5) Omnino avaritia cupiditas inexplebilis nominari solet.

357,7 οὐ γίγνεται μεστός, ἀλλ' ἐπ' ἄλλα συντέταται ... καὶ ἀπλήρωτός ἐστι πάντων. 24 πενία γὰρ οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἀπληστία τὸ πάθος. 358,22 ἐπιθυμία γάρ ἐστιν μαχομένη πρὸς τὴν αὑτῆς πλήρωσιν.

Tel. 31,13 ἄπληστον γὰρ ἔχουσι κακοὶ νόον.

Stob. flor. 93,31 (Teles) κόρον δ' οὐκ ἔχει τοῖς κτησαμένοις.

Cic. parad. 6 *neque enim unquam expletur nec satiatur cupiditatis sitis.*

52 *nec eorum adhuc quisquam inventus est, cui quod haberet, esset satis.*

Hor. ep. I 2,56

semper avarus eget.

Sen. ad Helv. matr. XI, 3 *nunquam explebunt inexplebilem animum.* 4 *non finis erit cupiditatis* . . .

Juv. XIV, 125

mox acquirendi docet insatiabile votum[1]).

§ 2.

1) Avaritiae proprietate exposita iam afferantur loci, qui de natura atque condicione avari agunt. Atque primum quidem foedo aspectu esse avarum sæpissime dicitur. Nonnullos locos afferam.

363,23 πρόσωπον ἀγέλαστον, αὐστηρόν, ἀνέντευκτον.

Dio Chr. or. IV, 92 ἀγέλαστος, ἀμειδίατος . . . ἁρπακτικὸν βλέπων.

Hor. sat. II 3,78.

argenti pallet amore.

---

philosophum non consulere. cf. Hor. ep. I 2,37. Epict. II 14,21. Plut. I 197,18. II 299,16.

[1]) cf. etiam Ps.-Hippocr. ep. XVII, 25 et 42. Greg. Naz. De virtute v. 481. p. 715 l. c. cf. Plut. 355,21 = Cic. parad. 6. Hor. ep. II 2,147. carm. III 16,17. Sen. ep. 119,6. 9. Juven. XIV, 138. Gregor. Naz. Ad Seleucum v. 16. p. 870 l. c.

Luc. Timon. c. 13 ὠχρὸς ἡμῖν ἐφαίνου καὶ φροντίδος ἀνάπλεως[1]).

Sen. de ira III 33,2 *valetudinarius fenerator distortis pedibus et manibus* . . .

2) Deinde avarum propter timorem dormire non posse saepe in diatriba legimus.

357,8 ἐπ' ἄλλα συντέταται καὶ ἀγρυπνεῖ ... 360,16 κακοπαθεῖς καὶ ἀγρυπνεῖς ...

Simili modo Hor. sat. I 1,71

congestis undique saccis
indormis inhians

76

an vigilare metu exanimem, noctesque diesque
formidare malos fures . . .

hoc iuvat?

Dio Chrys. or. IV, 96 ἄγρυπνος.

Luc. Timon c. 14 φυλάττειν ἐγρηγορότας.

Somn. c. 29 ἄριστον γοῦν ἄγρυπνον αὐτὸν διαφυλάττειν[2]).

3) Tum non raro fit, ut cupiditas cum timore coniuncta avarum vexare dicatur.

232,19 ἡ γὰρ σφοδρὰ περὶ ἕκαστον ἐπιθυμία σφοδρότατον φόβον ἐμποιοῦσα τοῦ μὴ παραμενεῖν, ἀσθενῆ τὴν χάριν ποιεῖ ...

Cic. parad. 6 *neque solum ea qui habent libidine augendi cruciantur, sed etiam amittendi metu.* 18 *tu dies noctesque cruciaris, cui nec sat est, quod est, et id ipsum, ne non diuturnum sit futurum, times* . . .

Hor. carm. II 16,15

nec levis somnos timor aut cupido
sordidus aufert[3]).

4) Animi tranquillitas auro non est venalis.

355,10 ἔστιν εἰπεῖν πρὸς τοὺς τὰ καλὰ χωρία καὶ τὰς μεγάλας οἰκίας καὶ τὸ πολὺ ἀργύριον ὑπερεκπεπληγμένους καὶ μακαρίζοντας 'εἰ γ' ἔδει πωλουμένην πρίασθαι τὴν εὐδαιμονίαν.' ... ἀλλ' οὐκ ἔστι γε χρημάτων ὤνιον[4]).

---

[1]) cf. Luc. Somn. c. 29.

[2]) cf. Stob. flor. 93,31 (Teles). Cic. parad. 18.

[3]) cf. Plut. 221,4. 239,10. Hor. ep. I 6,9. Luc. Somn. c. 29.

[4]) cf. 208,21 ὡς οὔτε ποδάγρας ἀπαλλάττει πατρίκιος οὔτε δακτύλιος παρωνυχίας οὔτε διάδημα κεφαλαλγίας = Hor. carm. III 1,41.

Hor. carm. II 16,5

otium . . .
. . . non gemmis neque purpura venale nec auro

Muson. p. 93,10 (Hense) πλοῦτος γὰρ ... οὔτε ... εὐθυμίαν οὔτε ἀλυπίαν οὐδαμῶς τῷ κεκτημένῳ παράσχοι ἄν.

Dio Chr. or. VI, 37 τῆς δὲ χρυσῆς αὐτῷ πλατάνου καὶ τῶν Σεμιράμιδος οἰκοδομημάτων καὶ τῶν ἐν Βαβυλῶνι τειχῶν μηδὲν ὄφελος γιγνόμενον.

5) Praeterea apud Plutarchum quoque vituperantur labores vani avari, de quibus Heinze[1]) recte iudicasse mihi videtur, cum dixit diatribam exstitisse, qua demonstrabatur avaritiam hominibus causam esse labores varios vanosque suscipiendi. Atque cum Heinze satis multos locos attulerit, sufficit Plutarchi locum exscribere.

360,16 κακοπαθεῖς καὶ ἀγρυπνεῖς καὶ ἐργολαβεῖς καὶ κληρονομεῖς καὶ ὑποπίπτεις ...

6) Nihil igitur aliud avarus nisi quaestum lucrumque curat atque semper in divitiis acquirendis conspicitur.

359,10 παραριθμήσας τοκισταῖς καὶ πραγματευταῖς, ἄλλα συνάγω καὶ διώκω. καὶ ζυγομαχῶ πρὸς τοὺς οἰκέτας, πρὸς τοὺς γεωργούς, πρὸς τοὺς χρεώστας. 363,23 οἰκετῶν ἀνάκρισις καὶ γραμματείων ἐπίσκεψις καὶ πρὸς οἰκονόμους καὶ χρεώστας διαλογισμός.

Dio Chr. or. IV, 92 sq. ἁρπακτικὸν βλέπων, ἀεὶ κινῶν τοὺς δακτύλους ... 96 ἀεί τῳ λοιδορούμενος καὶ μαχόμενος ... τοὺς αὑτοῦ φίλους τε καὶ ἑταίρους, μᾶλλον δὲ δούλους καὶ ὑπηρέτας λωβώμενος καὶ καταισχύνων πάντα τρόπον.

Luc. Timon c. 13 συνεσπακὼς τοὺς δακτύλους πρὸς τὸ ἔθος τῶν λογισμῶν.

Somn. c. 31 ὁρᾷς ... ἀναλογιζόμενον τοὺς τόκους καὶ τοὺς δακτύλους ἤδη κατεσκληκότα ...

---

[1]) Heinze, de Horatio etc. p. 18. Locis, quos attulit Heinze, addo sententiam Gregor. Naz. Ad. op. amant. 132. p. 866 l. c

στρέβλου, βιάζου, μηδὲν ἐλλείπῃς κακόν,
γῆς καὶ θαλάττης ἐξερευνάσθω βάθη.

Gregor. Naz. Adv. op. amant. v. 146 p. 866 l. c.

τοκογλυφεῖς τε καὶ τρέφεις τόκοις τόκους
ἐν δακτύλοις τε τοὺς τόκους ἀεὶ φέρεις ...

7) Contra avarus litteras atque philosophiam contemnit.

363,21 ὅταν δ' ἀποθανόντων τὰς κλεῖς παραλάβωσι καὶ τὰς σφραγῖδας, ἕτερον βίου σχῆμα αὐτοῖς καὶ πρόσωπον ... οὐκ Ἀκαδήμεια, οὐ Λύκειον ...

364,5 κἂν εἴπῃ τις 'οὐκ ἀκούσῃ τοῦ φιλοσόφου;' 'πόθεν ἐμοί;' φησίν .'οὐ σχολάζω τοῦ πατρὸς τεθνηκότος.'

Tel. 34,3 ἢ οὐχ ὁρᾷς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οἱ πτωχότατοι φιλοσοφοῦσι, οἱ δὲ πλούσιοι διὰ ταῦτ' αὐτὰ ἐν τῇ πάσῃ ἀσχολίᾳ εἰσίν[1]).

Dio or. IV, 92 τἆλλα δὲ ἀναίσθητος καὶ ἀμαθὴς παιδείας καὶ γραμμάτων καταγελῶν[2]).

§ 3.

Postquam exposui, qualis sit homo avarus in universum, iam de singulis eius in acquirendo vitiis agam.

1) Saepe nullum pudorem avaro in divitiis comparandis esse legimus, id quod dicit Seneca (ep. 115,14) „*Non quare et unde, quid habeas, tantum rogant.*“

358,9 μηδενὸς εἰς χρηματισμὸν συντελοῦντος αἰσχροῦ μηδ' ἀνιαροῦ φειδόμενον.

Cic. parad. 43 *Sin autem propter aviditatem nullum quaestum turpem putas ...*

Sen. ep. 95,33 „*nihil turpe est, cuius placet pretium.*“

Dio Chr. or. IV, 95 τοῦτο οὖν διώκει καὶ ζητεῖ πανταχόθεν οὐδέν τι μεταστρεφόμενος οὔτ' εἰ μετ' αἰσχύνης οὔτ' εἰ μετ' ἀδικίας γίγνοιτο ... [3]).

---

[1]) Tel. 35,2 cf. etiam, quae affert exempla Schütze, l. c. p. 10.

[2]) cf. Liban. 980,19 (Reiske) ὁ πλουτῶν ἀμελεῖ παιδείας ὡς ἀρκούντων αὐτῷ χρημάτων.

[3]) cf. etiam Hor. sat. II 3,126. Pers. V, 137. Sen. ep. 90,39. 115,14. Juven. XIV, 150. 177. Gregor. Naz. Adv. op. amant. v. 132

2) Duritia atque inhumanitas avari erga amicos patriamque multis locis vituperatur; nam Stoici humanitatem atque caritatem erga propinquos, amicos, omnes homines, patriam poscebant, quod testatur Cic. de offic. III 15,63: *Hecatonem Rhodium discipulum Panaetii video in iis libris, quos de officio scripsit Q. Tuberoni dicere ... neque enim solum nobis divites esse volumus, sed liberis, propinquis, maximeque rei publicae. Singulorum enim facultates et copiae divitiae sunt civitatis.* Quid igitur mirum quod in avarum, cui neque amici neque patria curae sint, diatribarum auctores graviter invehuntur.

360,14 ἀπανθρώπως καὶ ἀμεταδότως καὶ πρὸς φίλους ἀπηνῶς καὶ πρὸς πολίτας ἀφιλοτίμως ...

Tel. 25,13 καὶ ἐὰν μὲν πρὸς ἑτέρων κληθῇ, ἐκπαθῶς ἀπολαύει, αὐτὸς δὲ ἔχων οὐδενὶ ἂν παρέχοι. 27,15 οὔτε ἄλλοις μεταδιδόντας.

Hor. sat. II 2,103

cur eget indignus quisquam, te divite? quare
templa ruunt antiqua deum? cur, improbe, carae
non aliquid patriae tanto emetiris acervo?

Ps. Hippocr. ep. XVII, 29 φίλων καὶ πατρίδων ἀπορίην ὑπερορέουσιν.

Juven. XIV, 235

Cum dicis iuveni stultum, qui donet amico,
qui paupertatem levet atollatque propinqui . . .

Duritia avari vituperatur etiam apud Gregor. Naz. Adv. op. amant. v. 76 p. 862 l. c.

φεῦ, φεῦ πενήτων συλλέγεις τὰς συμφορὰς
ἀλλοτρίαν κάκωσιν ἐκκαρπούμενος.

§ 4.

1) Sed ut iam ad finem veniam, breviter exponam, quantulos fructus avarus ex divitiis coacervatis carpat. Frequenter enim in diatribis legimus, avarum liberos malos habere, cum erudire eos non possit.

p. 866 l. c. Cf. etiam Plut. 360,16 κληρονομεῖς = Cic. parad. 39 et 43. Stob. flor. 93,31. Epict. IV 1,177.

262,22 καὶ γὰρ οὓς δοκοῦσι παιδεύειν ἀπολλύουσι καὶ προσδιαστρέφουσι ἐμφυτεύοντες τὴν αὐτῶν φιλαργυρίαν καὶ τὴν μικρολογίαν. 363,7 οἱ δὲ φιλαργύρων παῖδες πρὶν ἢ παραλαμβάνειν τὸν πλοῦτον ἀναπίμπλανται τῆς φιλοπλουτίας ἀπ' αὐτῶν τῶν πατέρων.

Sen. ep. 115,11 *admirationem nobis parentes auri argentique fecerunt et teneris infusa cupiditas altius sedit crescitque nobiscum.*

Juven. XIV, 107

sponte tamen iuvenes imitantur cetera, solam
inviti quoque avaritiam exercere iubentur.

120

qui miratur opes, qui nulla exempla beati
pauperis esse putat, iuvenes hortatur ut illa
ire via pergant et eidem incumbere sectae[1]).

237

et spoliare doces (sc. iuvenem) *et circumscribere et omni*
crimine divitias acquirere.

2) Sed non est mirandum, quod liberi avari corrupti sunt, nam apud avaros nullum aliud praeceptum valet nisi hoc: tanti quantum habeas, existimaris[2]).

363,1 ταῦτα γάρ ἐστιν, ἃ παραινοῦσιν καὶ διδάσκουσιν 'κέρδαινε καὶ φείδου καὶ τοσούτου νόμιζε σαυτὸν ἄξιον, ὅσον ἂν ἔχῃς'. τοῦτο δ' οὐκ ἔστι παιδεύειν, ἀλλὰ συστέλλειν καὶ ἀπορράπτειν ὥσπερ βαλάντιον, ἵνα στέγειν καὶ φυλάττειν τὸ εἰσβληθὲν δύνηται.

Stob. flor. 91,32 (Teles) Βίων ἔλεγεν, ὥσπερ τὰ φαῦλα τῶν βαλαντίων, κἂν μηδενὸς ᾖ ἄξια, τοσούτου ἐστὶν ἄξια, ὅσον ἐν ἑαυτοῖς τὸ νόμισμα ἔχουσιν, οὕτω καὶ τῶν πλουσίων τοὺς οὐδενὸς ἀξίους καρποῦσθαι τὰς ἀξίας, ὧν κέκτηνται.

Lucil. 1119 (Marx)

aurum atque ambitio specimen virtutis virique est:
quantum[3]) *habeas, tantum ipse sies, tantique habearis.*

Hor. sat. I 1,62

nil satis est, inquit, quia tanti quantum habeas sis.

[1]) cf. Schütze, l. c. p. 9, qui alia huius sententiae exempla affert.
[2]) cf. Hense, Tel. rel. p. LXIX.
[3]) *quantum* Dousa.

Sen. ep. 87,17 *qualia quisque habet, talis est; fiscus tanti est, quantum habet.*

ep. 115,14 *ubique tanti quisque, quantum habuit, fuit.*

Juven. III, 143

quantum quisque sua nummorum servat in arca,
tantum habet et fidei.

3) Quae cum ita sint, eum avarus educationis fructum carpit, ut liberis, quorum avaritiae obstat, odio sit.

363,10 καὶ μέντοι τῆς διδασκαλίας καὶ μισθοὺς ἀξίους ἀποτίνουσιν αὐτοῖς, οὐ φιλοῦντες ὅτι πολλὰ λήψονται, ἀλλὰ μισοῦντες, ὅτι μήπω λαμβάνουσιν. μηδὲν γὰρ ἄλλο θαυμάζειν ἢ τὸν πλοῦτον μαθόντες μηδ' ἐπ' ἄλλῳ τινὶ ζῆν ἢ τῷ πολλὰ κεκτῆσθαι, κώλυσιν τοῦ ἰδίου βίου τὸν ἐκείνων ποιοῦνται καὶ νομίζουσιν αὐτῶν ἀφαιρεῖσθαι τὸν χρόνον, ὅσον ἐκείνοις προστίθησιν.

Stob. flor. 93,31 (Teles) τέκνα δ' ἐχθρὰ ποιεῖ (sc. ἡ φιλαργυρία) πατράσιν ἐπιθυμοῦντα τῆς περὶ τὸν πλοῦτον ἐξουσίας ...

Hor. sat. I 1,84

non uxor salvum te volt, non filius; omnes
vicini oderunt, noti, pueri atque puellae.

Juven. XIV, 250

iam nunc obstas et vota moraris
iam torquet iuvenem longa et cervina senectus sq. [1]).

4) Maxime avari ob eam causam castigantur atque irridentur, quod divitiis exstructis non utantur. De hac re Bio dixisse narratur apud Diog. Laert. IV, 50 τοὺς μικρολόγους τῶν μὲν ὑπαρχόντων ὡς ἰδίων ἐπιμελεῖσθαι, ὡς δ' ἐξ ἀλλοτρίων μηδὲν ὠφελεῖσθαι.

Similiter Plut. 359,25 οἱ δὲ φιλάργυροι κτῶνται μὲν ὡς πολυτελεῖς, χρῶνται δὲ ὡς ἀνελεύθεροι[2]). 359,20 ἀλλ' ὥσπερ βαρεῖα

[1]) Epict. II 22,10. Ps.-Hippocr. XVII, 29. Juven. XIV, 244. [Luc.] Cyn. c. 9.

[2]) cf. Dio Chr. IV, 100.

καὶ πικρὰ δέσποινα (sc. ἡ φιλαργυρία) κτᾶσθαι μὲν ἀναγκάζει, χρῆσθαι δὲ κωλύει, καὶ τὴν μὲν ἐπιθυμίαν ἐγείρει, τὴν δ' ἡδονὴν ἀφαιρεῖται[1]). cf. etiam 361,13; 358,15.

Tel. 27,12 διὸ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον οὐκ ἀηδῶς. ἔφασαν γὰρ τῶν ἀνθρώπων οὓς μὲν χρήματα ἔχειν, οὓς δὲ κτήματα, οὓς μὲν γὰρ χρᾶσθαι τοῖς ὑπάρχουσι, οὓς δὲ μόνον κεκτῆσθαι ...[2])

Alia forma huius sententiae haec est.

361,20 ἀφαιροῦνται γὰρ ἄλλων, οἷς αὐτοὶ χρῆσθαι μὴ δύνανται ...

[Isocr.] πρὸς Δημον. 27 καταφρόνει τῶν περὶ τὸν πλοῦτον σπουδαζόντων, χρῆσθαι δὲ τοῖς ὑπάρχουσι μὴ δυναμένων.

Tel. 28,4 ἐπιθυμοῦντες μὲν πολλῶν, χρῆσθαι δὲ οὐ δυνάμενοι.

Hor. sat. II 3,109

qui nummos aurumque recondit nescius uti . . .

5) Cui sententiae plerumque additur ab avaro divitias includi et obsignari.

359,8 κατακλείσας δὲ πάντα καὶ κατασφραγισάμενος...

Tel. 28,3 οὕτως ἐνίων ἡ ἀνελευθερία ... τὰ ὑπάρχοντα παρεσφράγισται οὐκ ἐῶσα ἅψασθαι ...

Dio Chr. or. IV, 100 λέγω νῦν τὸν αὐτὸν ... φυλάττοντα τὸν πλοῦτον τῷ ὄντι, κατάκλειστον ἔν τισι κρυπτοῖς καὶ ἀφεγγέσι θαλάμοις.

Luc. Timon c. 15 τούς τε αὖ κατάκλειστον ἐν θύραις καὶ σκότῳ φυλάττοντας . . . [3])

[1]) Ex Cynico fonte fluxisse hanc sententiam cum Hensio (Tel. reliqu. p. XXXIX) iudico.

[2]) cf. [Isocr.] πρὸς Δημον. c. 28 πειρῶ τὸν πλοῦτον χρήματα καὶ κτήματα κατασκευάζειν· ἔστι δὲ χρήματα κτλ. De hac sententia cf. porro: Hor. Od. II 2,1. Dio Chr. or. IV, 100. Luc. Timon c. 14. Greg. Naz. Adv. op. amant. v. 30. p. 859 l. c.

[3]) cf. etiam Hor. sat. I 1,41. Sen. de ira III 33,2. Luc. Somn. c. 29. Gregor. Naz. Adv. op. amant. v. 74. p. 862 l. c.

6) Atque quamquam avarus labores maximos, ut iam supra dictum est, suscipit, tamen nulla ei ex divitiis voluptas est. Itaque interdum cum asino onerario comparatur.

360,2 τοὺς μὲν πόνους ὑπομένουσι, τὰς δ' ἡδονὰς οὐκ ἔχουσι[1]). 361,1 σὺ δὲ τοσαῦτα πράγματα συγχεῖς καὶ ταράττεις καὶ στροβεῖς σαυτόν, κοχλίου βίον ζῶν διὰ τὴν μικρολογίαν καὶ τὰ δυσχερῆ πάνθ' ὑπομένεις, οὐδὲν εὖ πάσχων ὥσπερ ὄνος βαλανέως ξύλα καὶ φρύγανα κατακομίζων, ἀεὶ καπνοῦ τε καὶ τέφρας ἀναπιμπλάμενος, λουτροῦ δὲ μὴ μετέχων μηδ' ἀλέας μηδὲ καθαριότητος.

Gnom. Vat. ed. Sternb. n. 120 (Aristo Chius) τοὺς πλουσίους καὶ φειδωλοὺς ὁμοίους εἶναι τοῖς ἡμιόνοις, οἵτινες χρυσὸν καὶ ἀργύριον φέροντες χόρτον ἐσθίουσιν.

Luc. epigram. 44

Πολλὰς μυριάδας ψηφίζων Ἀρτεμίδωρος
    καὶ μηδὲν δαπανῶν ζῇ βίον ἡμιόνων,
πολλάκις αἳ χρυσοῦ τιμαλφέα φόρτον ἔχουσαι
    πολλὸν ὑπὲρ νώτου, χόρτον ἔδουσι μόνον.

Atque etiam Epicteti locus IV 4,37 ex eodem fonte originem cepisse mihi videtur τίς ἀνάγκη ὡς ὄνον ξυλοκοπούμενον ἀχθοφορεῖν;

Horatii similitudinem sat. I 1,46 non cum Heinzio[2]) huc refero, cum apud Horatium conexus sententiarum longe alius sit.

7) Multi avari ob eam causam divitias coacervare se dicunt, ut liberos vel heredes divites relinquant.

362,3 Ἀλλά, νὴ Δία, φήσει τις, ὅτι παισὶν οὗτοι καὶ κληρονόμοις φυλάττουσι καὶ θησαυρίζουσιν.

Hor. sat. II 3,122

filius aut etiam haec libertus ut ebibat heres,
dis inimice senex, custodis?

Gregor. Naz. Adv. op. amant. v. 108. p. 864. l. c.

τί δ' ἄλλο; παῖδας εὐπόρους λιπεῖν ἴσως
καὶ τῆς πατρῴας ὕβρεως ἐπιστάτας;

[1]) cf. Dio Chr. or. IV, 100. Gregor. Naz. De virtute v. 486. p. 715, et Adv. op. amant. v. 115. p. 865 l. c.

[2]) Heinze, de Horatio etc. p. 19.

8) Sed hoc quoque studium vanum est; nam ne heres quidem divitiis utitur, sed thesauri ab herede ad heredem translati denique aliquo modo sive per sycophantam sive per tyrannum pereunt.

362,8 παισὶ δὲ καὶ κληρονόμοις διὰ τί βούλονται πολλὰ χρήματα καὶ μεγάλην οὐσίαν ἀπολιπεῖν; ἵνα δηλονότι καὶ οὗτοι φυλάττωσι ἑτέροις κἀκεῖνοι πάλιν παισίν. ὥσπερ οἱ κεραμεοῖ σωλῆνες οὐδὲν ἀναλαμβάνοντες εἰς ἑαυτούς, ἀλλ' ἕκαστος εἰς ἕτερον ἐξ ἑαυτοῦ μεθιείς, ἄχρι ἄν τις ἔξωθεν ἢ συκοφάντης ἢ τύραννος ἐκκόψας τὸν φυλάττοντα καὶ κατεάξας ἀλλαχόσε παρατρέψῃ καὶ παροχετεύσῃ τὸν πλοῦτον.

Hor. ep. II 2,171

tamquam
sit proprium quicquam, puncto quod mobilis horae
nunc prece, nunc pretio, nunc vi[1]), *nunc morte suprema*
permutet dominos et cedat in altera iura.
sic quia perpetuus nulli datur usus et heres
heredem alterius velut unda supervenit undam.

Gregor. Naz. Adv. op. amant. v. 110 p. 864 l. c.

ἦν ἄν τι τούτων, εἰ συνήντων ἐλπίδες.
νῦν δ' οὐδὲ χοῦν τις οἶδεν, οἷ λυθήσεται,
οὐθ' οἷ προβήσετ' ἡ βλάβη τῆς κτήσεως.

Gregor. Naz. Ad Seleucum v. 21 p. 1579 l. c.

τὸ γὰρ βέβαιον οὐκ ἔχει πλούτου φύσις
λάβροις θαλάσσης κύμασι εἰκασμένη
κυρτουμένοις, πίπτουσιν ἀστάτῳ φορᾷ.
σὺ τοίνυν, ὦ παῖ, τοῖς τρόποις πλουτῶν ἀεὶ,
θησαυρὸν ἕξεις οὐ κλοπαῖς συλώμενον,
οὐ συκοφάνταις ἐν μέσῳ προκείμενον,
οὐδ' αὖ τυράννων χερσὶν ἐξαντλούμενον[2]).

§ 5.

1) Haec de divite quaestuoso; restat, ut agam de divite sumptuoso, cuius luxuriae semper fere in diatribis opponitur illud κατὰ φύσιν ζῆν. Hac quoque in re philosophus Chaero-

[1]) Fortasse hic quoque sycophanta et tyrannus intellegendus est, neque igitur „*pretio*" cum Kiesslingio vertendum est „durch Verkauf", sed „durch Bestechung".

[2]) cf. etiam Luc. Tim. 39.

nensis doctrinam ex Cynica et Stoica philosophia mixtam amplexus necessitatem atque utilitatem[1]) rerum hominibus studiosissime commendat.

Primum igitur non raro legimus, divitias iis rebus metiendas esse, quae cuique ad vitam necessariae sint.

358,19 ἐπεὶ τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος[2]) ὥρισται καὶ τὸ τέρμα πάρεστι τῆς χρείας, καθάπερ κέντρῳ καὶ διαστήματι περιγραφόμενον[3]) . . .

Cic. parad. 44 *etenim ex eo, quantum cuique satis est, metiuntur homines divitiarum modum*, cf. etiam 50.

Sen. ep. 108,11 *eum esse locupletem, qui paupertati suae aptatus est, et parvo se divitem fecit* cf. ep. 25,4.

Epict. ench. c. 39 μέτρον κτήσεως τὸ σῶμα ἑκάστῳ ὡς ὁ πούς ὑποδήματος.

Clem. Alex. III 39 p. 277 P. μέτρον δὲ καθάπερ ὁ πούς τοῦ ὑποδήματος οὕτως καὶ τῆς κτήσεως ἑκάστου τὸ σῶμα.

2) Necessaria autem ad vivendum a natura omnibus hominibus data sunt.

356,10 ἐπεὶ τῶν γ' ἀρκούντων οὐδεὶς πένης ἐστίν.

Tel. 4,8 ἀλλὰ μὴ τῶν ἀναγκαίων ἐνδεὴς εἶ; ἢ οὐ μεστοὶ μὲν οἱ ὁδοὶ λαχάνων[4]) . . .

Sen. ep. 25,4 *panem et aquam natura desiderat; nemo ad haec pauper est* . . .

Clem. Alex. Paed. II 14 οὐδεὶς δέ ἐστιν πένης εἰς τὰ ἀναγκαῖα.

Sed haec iam sufficiant exempla sententiae tritissimae[5]).

---

1) Hac in re hae voces praecipue adhibentur: ἀναγκαῖος — περιττός, χρήσιμος — ἄχρηστος, εὐπόριστος — δυσπόριστος, εὐτελής — πολυτελής. cf. Wendland, quaest. Mus. p. 4.

2) ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος κτλ. Epicuri est sententia, quae in diatribis saepius adhibetur. cf. Wendland-(Kern) p. 9 adnot. 2. Heinze, de Horatio etc. p. 20.

3) cf. (de exil.) 562,24 κέντρῳ καὶ διαστήματι περιγράψασα (τύχη) τὴν τῶν ἀναγκαίων χρείαν.

4) cf. etiam Philo De somn. I, 97 p. 225,16 Wendl. τροφῆς μὲν γὰρ ἀναγκαίας ἄπορος οὐδείς.

5) cf. etiam Varro, Menipp. 22. Sen. ad Helv. matrem XI, 1 ep. 110,11. Saepissime ad hanc sententiam confirmandam Cratetis et Diogenis exempla afferuntur; cf. Plut. III 213,6. 294,22. Tel. 9,11. Epict. III 22,63. Quin etiam apud Gregor. Naz. De virtute v. 218 et

3) Quin etiam, cum omnes homines iisdem rebus indigeant, nihil differt, utrum dives aliquis an pauper sit. Nam divites ex magno acervo non plus consumere possunt quam pauperes ex iis rebus, quibus contenti sunt.

364,22 τίνων τίς ἡ χρῆσις αὕτη, δι' ἣν θαυμάζεται ὁ πλοῦτος; πότερον τῶν ἀρκούντων ἢ τῶν περιττῶν; εἰ γὰρ τῶν ἀρκούντων, οὐδὲν πλέον ἔχουσιν οἱ πλούσιοι τῶν μέτρια κεκτημένων. ἀλλὰ . . . ἄζηλος ἀληθῶς (sc. ὁ πλοῦτος), εἰ Καλλίας ὁ πλουσιώτατος Ἀθηναίων καὶ Ἰσμηνίας ὁ Θηβαίων εὐπορώτατος ἐχρῶντο τούτοις, οἷς Σωκράτης καὶ Ἐπαμεινώνδας.

Hor. sat. I 1,44

quid habet pulchri constructus acervus?
milia frumenti tua triverit area centum,
non tuus hoc capiet venter plus ac meus . . .

1,49

vel dic quid referat intra
naturae fines viventi, iugera centum an
mille aret? „at suavest ex magno tollere acervo“.
dum ex parvo nobis tantundem haurire relinquas...

Recte Kiessling ad h. l. affert Lucilii sententiam 555. 553 (Marx).

milia ducentum frumenti tollis medimnum,
vini mille cadum . . .
. . . *aeque fruniscor ego ac tu.*

4) At homines necessariis non contenti sunt neque rebus facile acquirendis utuntur, sed luxuriose vivunt et difficulter paranda semper petunt.

356,5 ἄρτου δεομένους καὶ οἴκου καὶ σκέπης μετρίας καὶ τοῦ τυχόντος ὄψου παραλαβὼν ἐμπέπληκεν (ὁ πλοῦτος) ἐπιθυμίας χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ ἐλέφαντος καὶ σμαράγδων καὶ κυνῶν καὶ ἵππων εἰς χαλεπὰ καὶ σπάνια καὶ δυσπόριστα καὶ ἄχρηστα μεταθεὶς ἐκ τῶν ἀναγκαίων τὴν ὄρεξιν.

Sen. ad Helv. matr. X, 5 *O miserabiles, quorum palatum nisi ad pretiosos cibos non exitatur! pretiosos autem*

---

228. p. 696 l. c. hoc nobis occurrit. Cf. praeterea Asmus, Gregor v. Nazianz und sein Verhältnis zum Kynismus, Theol. Stud. u. Krit. 1894, p. 314.

non eximius sapor . . . , sed raritas et difficultas parandi facit . . . passim iacent alimenta, quae rerum natura omnibus locis deposuit: sed haec veluti caeci transeunt et . . . cum famem exiguo possint sedare, magno irritant.

Clem. Alex. II 115 p. 239 P. τί ποτ' οὖν διώκετε τὰ σπάνια καὶ πολυτελῆ πρὸ τῶν ἐν μέσῳ καὶ τῶν εὐτελῶν...[1]).

5) Sed etiam, cum luxuria ipsa vituperatur, multa sunt, quae cum similibus sententiis aliarum diatribarum comparari possunt.

Vituperatur luxuria domuum a Plutarcho

356,13 ἀλλὰ τὸν μὲν οἰκία πολυτελὴς χρεωφειλέτην ἐποίησεν.

Muson. p. 105 (Hense) ἠξίου δὲ καὶ σκέπην τὴν σώφρονα τῷ σώματι ζητεῖν, οὐ τὴν πολυτελῆ καὶ περιττήν.

Juv. sat. XIV, 94

totam hanc (sc. rem) *turbavit filius, amens,*
dum meliore novas attollit marmore villas[2]).

Invehitur in supellectilem pretiosam p. 385,8 οὕτως ἀποπέμψειας ἂν καὶ στρωμνὰς ἁλουργεῖς καὶ τραπέζας πολυτελεῖς καὶ τὰ περιττὰ πάντα.

Muson. 109,13 (Hense) κλῖναι καὶ τράπεζαι καὶ στρώματα καὶ ἐκπώματα καὶ εἴ τι τοιοῦτον, πάντως τὴν χρείαν ὑπερβεβηκότα καὶ προσωτέρω τῶν ἀναγκαίων ἐληλυθότα. κλῖναι μὲν ἐλεφάντιναι καὶ ἀργυραῖ ἢ νὴ Δία χρυσαῖ, τράπεζαι δὲ παραπλησίας ὕλης, στρωμναὶ δὲ ἁλουργεῖς καὶ ἄλλων χρωμάτων δυσποριστων.

[Luc.] Cyn. c. 9 ἀλλ' ὄψει πολλάκις ἐπὶ τῆς ἐλεφαντίνης κλίνης καὶ τῶν πολυτελῶν στρωμάτων τοὺς εὐδαίμονας . . .

Clem. Alex. Paed. II 35 p. 188 P. κλῖναι τε ἀργυρόποδες καὶ ἐλεφαντοκόλλητοι . . . , στρωμναί τε ἁλουργεῖς καὶ ἄλλων χρωμάτων δυσποριστων.

---

[1]) Alios Clementis locos invenies apud Wendland, quaest. Mus. p. 18 Anm. 3.

[2]) cf. Cic. parad. 49.

Comparanda etiam sunt haec:

367,12 μόνος γὰρ ὁ πλούσιος δειπνῶν ... [1]) οὔτε ταῖς χρυσαῖς παρέχει πράγματα τραπέζαις οὔτε τοῖς χρυσοῖς ἐκπώμασι ... ὅταν δὲ σύνδειπνον, τουτέστι πομπὴ καὶ θέατρον, συγκροτῆται καὶ δρᾶμα πλουσιακὸν εἰσάγηται, 'νηῶν δ' ἔκφερε λέβητάς τε τρίποδάς τε.' τῶν τε λύχνων ἀντέχονται καὶ περισπῶνται περὶ τὰς κύλικας, ἀλλάσσουσι τοὺς οἰνοχόους, μεταμφιεννύουσι πάντα, πάντα κινοῦσι, χρυσόν, ἄργυρον, λιθοκόλλητα ... [2])

Muson. 110,5 (Hense) ἐκπώματα δὲ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου πεποιημένα, τὰ δὲ λίθων ἢ λιθοειδῶν τινων ἁμιλλομένων τῇ πολυτελείᾳ τοῖς ἀργύροις καὶ χρυσοῖς.

Clem. Alex. Paed. II 35 p. 188 P. ἐκπωμάτων τοίνυν ἀργύρου καὶ χρυσοῦ πεποιημένων λιθοκολλήτων τε ἄλλων ἄθετος ἡ χρῆσις[3]).

6) Sed omnes hae divitiae nullius sunt pretii, nisi homines eas admirantur atque vident; nihil ergo est beatitudo illorum, qui huiusmodi divitias possident. At prorsus aliter se habent, quibus virtutis divitiae sunt.

366,24 τοιαύτην ὁ πλοῦτος εὐδαιμονίαν ἔχει θεατῶν δεομένην καὶ μαρτύρων, οἷς δεῖ πᾶσιν ἐμπομπεύειν αὐτόν, ἢ τὸ μηδέν ἐστιν. ἀλλ' οὐχ ὅμοιόν γε τὸ σωφρονεῖν, τὸ φιλοσοφεῖν, τὸ γιγνώσκειν, ἃ δεῖ, περὶ θεῶν. ἀλλὰ κἂν λανθάνῃ πάντας ἀνθρώπους, ἴδιον σέλας ἔχει καὶ φέγγος ἐν τῇ ψυχῇ μέγα ...[4])

Sen. ep. 119,11 *at excaecant populum et in se convertunt opes, si numerati multum ex aliqua domo effertur; omnium eorum felicitas in publicum spectat; ille, quem nos et populo et fortunae subduximus, beatus introrsum est.*

---

[1]) cf. Sen. ep. 94, 69 aspice, quanto aliter unusquisque populo vivat, aliter sibi.

[2]) Philonis locos simillimos collegit Wendland-(Kern) l. c. p. 27.

[3]) Accuratius de hac re disputavit Wendland, quaest. Mus. p. 19 sq. et Wendland-(Kern) l. c. p. 24 sq.

[4]) cf. Sen. ep. 108,11. *hoc praecipitur, ut homines in animo, non in patrimonio putent esse divitias.*

de tranqu. VI, 2 *deme illis testes spectatoresque, non delectabit popina secreta.*

ep. 94,69 *sed ubi testis ac spectator abscessit, vitia subsidunt, quorum monstrari et conspici fructus est. quis eam, quam nulli ostenderet, induit purpuram? . . . irritamentum est omnium, in quae insanimus, admirator et conscius.*

Luc. Nigr. c. 23 ὅταν γὰρ αὐτῶν τὴν περιουσίαν θαυμάσωσι καὶ τὸν χρυσὸν ἐπαινέσωσι . . . τί καὶ φρονήσειν ἐκείνους εἰκός ἐστιν; εἰ δέ γε κοινῷ δόγματι . . . ἀπέσχοντο τῆσδε τῆς ἐθελοδουλείας, οὐκ ἂν οἴει τοὐναντίον αὐτοὺς ἐλθεῖν ἐπὶ τὰς θύρας τῶν πτωχῶν δεομένους τοὺς πλουσίους, μὴ ἀθέατον αὐτῶν μηδ' ἀμάρτυρον τὴν εὐδαιμονίαν καταλιπεῖν . . . καὶ οὕτω δὲ ἔχει, μηδὲν ὄφελος εἶναι περικαλλοῦς οἰκίας τῷ οἰκοῦντι μηδὲ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, εἰ μή τις αὐτὰ θαυμάζοι.

Lucian. epist. II 29 p. 395 (Hercher) ὧν οὐδὲν ὄφελος, εἰ ἀμάρτυρος ἡ κτῆσις εἴη. 30 ἀλλ' ὅπως ὑμεῖς θαυμάζητε...

Omnibus his argumentis allatis demonstravisse mihi videor, multa ex diatriba hausisse auctorem nostrum. Sed difficillimum est certos in singulis fontes Plutarchi detegere. Non multum enim novi ut vidimus affert, sed plerumque vias sequitur tritas[1]). Opera hoc modo composuisse videtur, ut multa scriptorum illorum, quae nostra lingua nominamus „Erbauungslitteratur" et quorum ingens numerus a. Chr. n. secundo et primo saeculo videtur esse orta, excerperet atque ex suo ingenio pauca adderet, hac in re tanta arte usus, ut non facile cognosci possit, quid Plutarchi et quid alienum sit. Accedit, quod dialogum fontis paene delevit[2]), sententias atque voces nimis Cynicos resipientes lenivit (ut bene animadvertit Giesecke l. c. p. 65) vocibus huiusmodi saepe adhibitis: I 170,1 ἴσως σφοδρότερον III 556,25 κυνικώτερον.

---

[1]) cf. Wilamowitz, Griech. Leseb. Text II p. 330. (π. δεισιδαιμονίας): „Indessen sind seine Gedanken und zum Teil auch seine Beispiele der alten Polemik entlehnt . . ."

[2]) cf. Heinze, Mus. Rhen. 45. p. 508 adn. 1: „Dass die ursprünglich gewiss noch stärker hervortretende dialogisierende Form bei Plutarch verwischt ist . . ."

Sed non ita in animo habebam fontes Plutarcheos investigare quam aliquid ad diatribam imperatorum aetatis cognoscendam afferre. Atque ut finem faciam, cum inter se comparamus ea, quae attuli in prooemio scripta, non omnia eodem modo vestigia diatribae continent. Sed agmen in hac re ducere videtur „de exilio" scriptum, secundum locum tenent „de cupiditate divitiarum", „de tranquillitate", „de superstitione", „de cohibenda ira", „de curiositate", „de garrulitate", denique nominanda sunt scripta breviora ut „de fortuna", „de virtute et vitio" atque alia. Quorum scriptorum plurima nondum accuratius tractata sunt, sed qui susceperint laborem, non dubito, quin bonum fructum capturi sint.

Conspectus operis.

Vita.

Natus sum Joseph Seidel in vico Silesiae, qui dicitur Gross-Silsterwitz, Id. Oct. anno antecedentis saeculi LXXVIII, patre Carolo, matre Mathilde, quae nuper mortua acerbissimo dolore suos afflixit. Litterarum elementis imbutus, ab anno MDCCCLXXXXII usque ad annum MCMI Vratislaviae gymnasium ad St. Matthiam frequentavi. Maturitatis testimonium cum adeptus essem, per novem semestria in universitate Vratislaviensi, per sex menses in universitate Berolinensi studiis philologicis incubui; ab autumno anni MCMII non modo civis academicus fui, sed etiam ut per bis senos menses stipendia facerem miles factus sum.

Docuerunt me viri doctissimi:

Baumgartner, Cichorius, Ebbinghaus, Foerster, Freudenthal, Hoffmann, Kaufmann, Norden, Skutsch, Wilamowitz, Wuensch.

Proseminarii philologici sodalis fui per tria semestria, moderantibus Foerstero, Skutschio, Wilamowitzio. Seminarii philologici, archaeologici, historici, philosophici, ut sodalis essem, concesserunt mihi Foerster, Skutsch, Norden, Cichorius, Baumgartner, Freudenthal. Quibus omnibus viris semper gratiam debitam habebo, imprimis Nordeno, qui, ut hanc dissertationem scriberem, me incitavit, neque minus Skutschio, qui in opusculo edendo benigne me adiuvit.

Theses.

I. Plut. de cupid. divit. III 360,20 pro „σαπραγόρα“ legendum est „σαπρὰ κόρα“.

II. Magna fuit Euripidis in diatribam excolendam auctoritas.

III. Falso iudicat Volkmann (Leben, Schriften u. Philosophie des Plutarch. 2. Aufl. Berlin 1872. p. 51), cum Plutarchum mores aetatis nusquam vituperare dicit.

IV. Gregor. Nazianz. adversus op. amant. v. 111 p. 864 vol. 37 (Migne) „νῦν δ'οὐδὲ χοῦν τις οἶδεν, οἶ λυθήσεται“ non vertendum est ut in editione Migniana: „*Nunc autem, nequidem novit quis terram, ubi dissolvetur*“ (Adnot. 111 *Nequidem novit quis locum, ubi corpus suum dissolvendum sit, ubi moriturus sit*), sed „ne novit quidem quisquam, quo tumulus (divitiarum) dissolvatur“.

V. Multa quae leguntur in Luciani libello „Τίμων“ inscripto ad Aristophanis comoediam „Πλοῦτος“ referri possunt.
